

דוח מיוחד
אוגוסט 2011

פלסטיני מצגית ההיתר המיוחד המתיר להגיע לחיילים המוחזרים לתפילות הרמואן, פגודו פסתין בפתח כחוסם קלנייה, אוגוסט 2011.

עדכון תנועה וגישה בגדה המערבית

חמישה מן הדרך הישירה לעיר הקרובה ביותר, כורח המונע גישה לשירותים בסיסיים. כמה מעורקי התנועה העיקריים הפכו לייפרוודורים מהירים המשמשים אזרחים ישראלים לנסיעה בין ההתנחלויות לישראל, ובמקרים אחדים בין שטחים שונים בתוך ישראל דרך הגדה המערבית.

התקופה שבין יולי 2010 ליוני 2011 התאפיינה בהיעדר שינויים משמעותיים במערכת הגבלות התנועה שמיישמות הרשויות הישראליות בתוך שטח הגדה המערבית. נכון לעכשיו, תושביהם של כ-70 כפרים וקהילות, אוכלוסייה המונה בסך הכול כ-200,000 נפש, נאלצים לנסוע בדרכים עוקפות, ארוכות פי שניים עד

עדכון תמונה וגישה במדה המעורפית
אוגוסט 2011

תקציר מנהלים

להשיג היתרי כניסה מוגבלת לארבעה מתוך 16 המחסומים לאורך הגדר. צפיפות יתר, לצד הרבדים הרבים של בדיקות ונהלי ביטחון במחסומים הללו, הפכו את הכניסה לירושלים המזרחית להתנסות ממושכת וקשה. לגישה המוגבלת לירושלים המזרחית נודעת השפעה שלילית במיוחד על מטופלים ואנשי סגל רפואי המנסים להגיע לששת בתי החולים בעיר המעניקים שירותי רפואת מומחים, כמו גם על מוסלמים ונוצרים הרוצים לבקר במקומות הקדושים בירושלים.

העיר העתיקה בחברון היא אזור עירוני נוסף שנפגע קשות מהגבלות הגישה. 122 מכשולי חסימה (שרובם אינם כלולים בנתון שהובא לעיל) מפרידים שטח זה מיתרת העיר, בעוד שברחובות מסוימים נותר בתוקף האיסור על תנועת פלסטינים בכלי רכב, ובמקרים מסוימים אף על תנועת הולכי רגל פלסטינים. כתוצאה מכך, אלפי פלסטינים שנשאו אזור זה בשנים קודמות לא יכלו לחזור אליו; מאות חנויות ובתי עסק נותרו סגורים; ורבים שעדיין מתגוררים באזור ממשיכים לסבול מגישה לקויה לשירותים בסיסיים.

בנוסף על כך, תנועה של פלסטינים אל ובתוך שטחים כפריים גדולים של הגדה המערבית, שיועדו לשטח C, עדיין אסורה או כפופה להגבלות משמעותיות. שטחים אלה כוללים רצועת אדמה בין הגדר לקו הירוק, לאורך צידה המערבי של הגדה המערבית; את בקעת הירדן (כולל חוף ים המלח) מעברה המזרחי; ואדמות חקלאיות בקרבת התנחלויות.

● עד לסופה של תקופת הדיווח הושלמו כמעט 62 אחוזים מהגדר, שרוב התוואי שלה עובר בתוך הגדה המערבית. משטר ההיתרים והשערים המווסת את הגישה לאדמות שבין הגדר לקו הירוק ("אזור התפר") ממשיך לפגוע במחייטן של אלפי משפחות בעלות אדמות בשטח זה, המתפרנסות מחקלאות. אף שבתקופה זו הועתק התוואי של קטע קטן אחד של הגדר (בבלעין), הרי שכמו במקרים דומים בעבר, גם הפעם התוואי החדש עדיין ממוקם בתוך הגדה המערבית. כמו כן בתקופה זו קיבל בית המשפט העליון הישראלי פסיקה שבה תמך בחוקיותו של

התקופה שבין יולי 2010 ליוני 2011 התאפיינה בהיעדר שינויים משמעותיים במערכת הגבלות הגישה שמיישמות הרשויות הישראליות בתוך שטח הגדה המערבית, כמענה לחששות ביטחוניים. מערכת זו ממשיכה למנוע מ האוכלוסייה הפלסטינית גישה למקורות מחיה ולשירותים בסיסיים, ביניהם שירותי בריאות, חינוך ואספקת מים.

בסקר מקיף שהושלם לקראת סופה של תקופה זו, המשרד לתאום עניינים הומניטריים (OCHA) רשם ומיפה סך של 522 מכשולים (חסמי דרכים, מחסומים וכו') החוסמים את תנועתם של פלסטינים ברחבי הגדה המערבית, עליה של ארבעה אחוזים לעומת הנתון המקביל שנרשם ביולי 2010 (503).¹ בדומה לכך לא נצפו כמעט כל שינויים ברכיבים האחרים של מערכת הגבלות הגישה, לרבות הגדר, משטר ההיתרים וה"תיאום המוקדם" הדרוש לצורך גישה ל"אזור התפר" או לשטחי התנחלויות, והסגר המוטל על שטחי אימונים צבאיים.

בכל האמור לגישה אל עיירות וערים ראשיות ומתוכן (למעט ירושלים המזרחית), היעדר השיפור שנצפה בתקופה זו עומד בניגוד לשתי השנים שקדמו לה. בין יולי 2008 ליוני 2010 יישמו הרשויות הישראליות מספר גדול יחסית של הקלות, שתרמו לקיצור משך הנסיעה והפחיתו את החיכוכים בין פלסטינים לחיילים ישראלים במחסומים.

למרות ההקלות שיושמו בשנים קודמות, בערים הראשיות בתשע מתוך עשר הנפות חסומה כרגע כניסה היסטורית אחת או יותר, עובדה הגורמת לגודש תנועה ולעייכובים תכופים באותן כניסות שנתרו פתוחות. הגישה לעורקי התנועה הראשיים המובילים מהכפרים לערים נותרת גם היא מוגבלת לצמתיים נבחרים. כתוצאה מכך, חלק גדול של התנועה הפלסטינית בין הכפרים למרכזי השירותים העיקריים מתועל לדרכים משניות, שאיכותן לעיתים קרובות ירודה.

פלסטינים בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית עדיין נדרשים להציג היתרי כניסה מיוחדים בכדי להגיע לירושלים המזרחית. כניסתם של מי מהם שהצליחו

משטר ההיתרים הנלווה לגדר, בניגוד לחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק מיולי 2004.

- יותר משלושה רכעים מן האדמות כשטח בקעת הירדן (78.3 אחוזים), שיועדו בעבר ל"שטחי אש" ו"שמורות טבע" או הוקצו להתנחלויות, נותרו מחוץ לתחום לפלסטינים. בנוסף על כך, בארבע מחמש דרכי הכניסה האפשריות לבקעת הירדן כניסתם של כלי רכב בעלי לוחיות רישוי פלסטיניות עדיין אסורה, למעט לתושבי בקעת הירדן וקומץ יוצאים מן הכלל אחרים. יחדיו, נודעת להגבלות הללו השפעה הורסנית במיוחד על תנאי החיים של קהילות בדואים וקהילות רועים אחרות. פגיעה זו משתקפת, בין היתר, בשיעור גבוה להחריד של אי-ביטחון תזונתי (55 אחוזים), למרות סיוע נרחב במזון.

- הגישה לאדמות חקלאיות פרטיות בקרבת התנחלויות נותרה מוגבלת באופן משמעותי, בין אם בשל הגידור סביב השטחים הללו או בשל אלימות מתנחלים. הצבא הישראלי מיישם נוהל "תיאום מוקדם" המתיר לחקלאים גישה מוגבלת לאדמות בתוך לפחות 55 התנחלויות או בקרבתן. ברם, מערכת "תיאום מוקדם" זו מתירה לרוב גישה רק במשך עונת המסיקה, ולפיכך מונעת את ביצוען של פעילויות חקלאיות הכרחיות ביתרת השנה.

כתוצאה מכל סוגי הגבלות התנועה נאלצים תושביהם של כ-70 כפרים וקהילות, אוכלוסייה המונה בסך הכול יותר מ-200,000 נפש, לנסוע בדרכים עוקפות, ארוכות פי שניים עד חמישה מהדרך הישירה לעיר הקרובה ביותר.²

רוב הגבלות התנועה הנידונות בדוח זה קשורות, בדרך זו או אחרת, להתנחלויות שהוקמו בכל רחבי הגדה המערבית, תוך הפרה של החוק ההומניטרי הבינלאומי. הן כוללות הגבלות שנועדו להגן על התנחלויות, להבטיח שטחים להרחבתן העתידית ולשפר את

הקישוריות בין ההתנחלויות לבין עצמן ועם ישראל גופא. בשנים שעברו צומצמה בהדרגה התנועה הפלסטינית לאורך כמה מעורקי התנועה העיקריים בגדה המערבית (כולל כביש 60, 90 ו-443), באמצעות מכשולים פיסיים והגבלות מנהליות. אלה הפכו את הכבישים הללו ל"פרוזדורים" מהירים המשמשים אזרחים ישראלים לנסיעה בין ההתנחלויות לישראל, ובמקרים אחדים בין שטחים מסוימים בישראל דרך הגדה המערבית.

ככוח הכובש, ישראל אחראית להבטיח כי צרכיה ההומניטריים של האוכלוסייה המקומית בשפ"כ ייענו, וכי הפלסטינים יוכלו לממש את זכויות האדם שלהם. אף שהמשפט הבינלאומי מתיר לישראל להגביל את זכות חופש התנועה של הפלסטינים בכדי לתת מענה לצרכים ביטחוניים לגיטימיים, היא יכולה לעשות כן רק "במידה הנדרשת במדוקדק מפאת חומרת המצב", באופן בלתי מפלה ותוך הבאתן בחשבון של מחויבויות משפטיות אחרות. לאור מעמדן הלא חוקי של ההתנחלויות מתוקף המשפט הבינלאומי, והזיקה הקרובה בין ההתנחלויות למערכת הגבלות התנועה, חוקיותה של מערכת זו נתונה בספק.

ככדי לצמצם את פגיעותם של מי שנפגעים מן הגישה הלקויה לשירותים ולמחיה, ולצייט למחויבויותיה מתוקף המשפט הבינלאומי, על ישראל לשאוף לבטל את מערכת הגבלות התנועה. ואף שסילוקם של כמה מהמכשולים בשנים קודמות אכן היה צעד בכיוון הנכון, הרי שבכדי להגיע להתקדמות משמעותית יש לעשות הרבה יותר. צעדים נוספים אמורים לכלול הסרת כל המכשולים החוסמים את הכניסות ההיסטוריות לעיירות ולערים, ביטולו של משטר ההיתרים הנלווה לגדר, פתיחתם של "אזורים צבאיים סגורים" לתנועת פלסטינים ולשימוש באדמה על ידי פלסטינים, והסרת ההגבלות על גישת כלי רכב לבקעת הירדן ובתוך העיר העתיקה של חברון. כן על ישראל לחדול מכל פעילות התנחלות.

הקדמה

לאחר תחילתה של האינתיפאדה השנייה (בספטמבר 2000), החלו הרשויות הישראליות ביישומה של מערכת נרחבת של הגבלות על חופש התנועה של פלסטינים בתחומי הגדה המערבית. מערכת זו כללה מכשולים פיסיים (למשל מחסומים, חסמי דרכים, הגדר) והגבלות מנהליות (למשל כבישים שהתנועה בהם אסורה, דרישה להיתרים, הגבלות גיל). הרשויות הישראליות הצדיקו זאת בטענה שזהו אמצעי זמני, שמטרתו לכלול עימותים אלימים עם צבאן ולהגן על אזרחים ישראלים, הן בישראל והן בגדה המערבית, ממתקפות של פלסטינים. ברם, מרבית ההגבלות הללו נותרו בעינן אף שהאינתיפאדה השנייה הסתיימה כבר לפני שנים רבות, ולמרות העובדה שהלכה למעשה, כל הארגונים הפלסטיניים הפועלים בגדה המערבית זנחו את דרך האלימות, וכי כוחות הביטחון של הרשות הפלסטינית שומרים על קשרים ביטחוניים הדוקים עם כוחות הביטחון הישראליים.³

מערכת הגבלות התנועה התווספה לאמצעים קיימים שיישמו הרשויות הישראליות בהקשר של הכיבוש הישראלי המתמשך. אמצעים אלה כללו הגבלות על גישת פלסטינים לשטחים נרחבים וחשובים, כמו

ירושלים המזרחית, שטחים שהוגדרו כשטחים צבאיים סגורים⁴ ואדמות שהוקצו להתנחלויות.

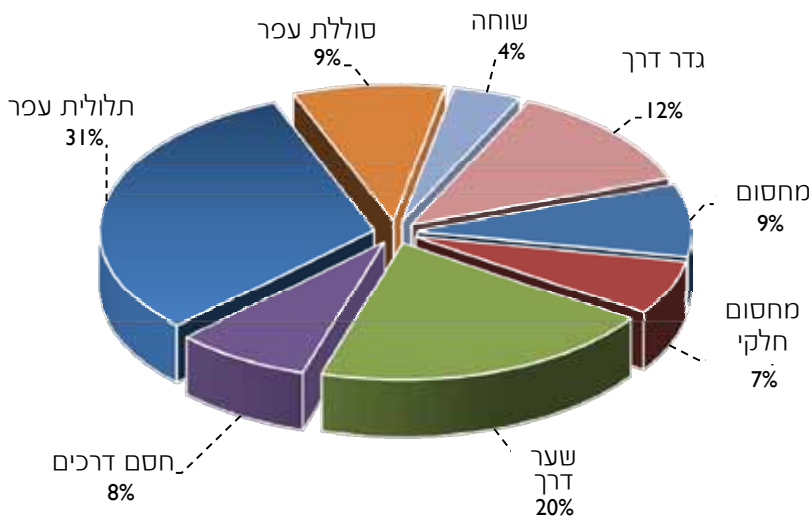
דוח זה, המכסה את התקופה שבין תחילת יולי 2010 לסוף יוני 2011, מספק נתונים וניתוח של ההתפתחויות העיקריות בפרק זמן זה, כמו גם של ההשפעה השלילית של ההגבלות הללו על גישתה של האוכלוסייה הפלסטינית לשירותים ולמקורות מים. הוא מבוסס על המעקב השוטף והניתוח של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, ששיאם בסקר שמיכה את כל מכשולי החסימה, ומגובה במידע שמספקים ארגונים שותפים.

הדוח כולל שבעה פרקים, שהראשון מביניהם מציג את ממצאי סקר המכשולים. יתר הפרקים מתמקדים בהתפתחויות אחרונות ובחששות הומניטריים מתמשכים בנוגע לגישתם של פלסטינים לשישה אזורים גיאוגרפיים: המרכזים העירוניים העיקריים (פרק II); ירושלים המזרחית (פרק III); העיר העתיקה של חברון (פרק IV); בקעת הירדן (פרק V); השטחים המבודדים בין הגדר לקו הירוק (פרק VI); ואדמות חקלאיות בקרבת התנחלויות (פרק VII).

פרק I : סקר המכשולים הפיסיים

חלוקת מכשולים על פי סוג

- כ-490 מחסומי פתע (מחסומים "מדלגים") הנפרשים בממוצע מדי חודש. סוג זה של מחסום פועל למשך שעות אחדות בכל פעם, בלא שתהיה לו תשתית קבועה בשטח.

סך 522 המכשולים מייצג עלייה נטו של 19 מכשולים, או כמעט ארבעה אחוזים, לעומת הנתון המקביל שנרשם ביולי 2010 (503). עלייה זו הינה תוצאה של סילוקם של 79 מכשולים, בד בבד עם התקנתם של 98 מכשולים חדשים במקומות אחרים. העלייה הגדולה ביותר נרשמה בדרום הגדה המערבית, שם נרשמה בתקופה זו עלייה נטו של 12 מכשולים.

גידול כולל זה במספר המכשולים בא לאחר שנתיים עוקבות של ירידה, ומחזיר את סך המכשולים העדכני לנתון שנרשם בספטמבר 2006 (ראו טבלה).

שינויים כמותיים אלה מצביעים אמנם במידת-מה על רמת השליטה של הצבא הישראלי בשטח, אבל בכדי להבין את התפתחותה של מערכת הגבלות הגישה יש להסביר גם את השינויים האיכותיים המשמעותיים שהתחוללו. עם השינויים האיכותיים הבולטים ביותר שנרשמו בשלוש תקופות הדיווח האחרונות (יולי 2008 - יוני 2011) נמנים:

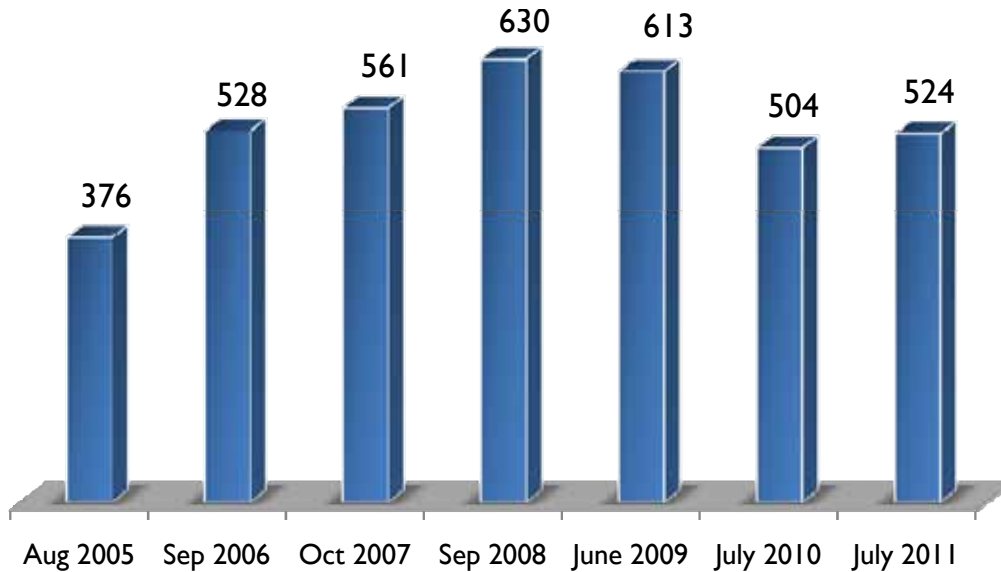
בסקר ההמכשולים המקיף, שהושלם בשלהי יוני 2011, צוותי השטח של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים רשמו ומיפו 522 מכשולים שונים החוסמים תנועה של פלסטינים ברחבי הגדה המערבית. אלה כוללים 62 מחסומים מאוישים דרך קבע (למעט מחסומים על הקו הירוק), 25 מחסומים מאוישים חלקית (מאוישים על פי צורך) ו-436 מכשולים פיסיים לא מאוישים, ביניהם חסמי דרכים, תלוליות עפר, סוללות עפר, שערי דרכים, גידורי כבישים ושוחות.⁴

יותר ממחצית מהמחסומים המאוישים דרך קבע (34 מתוך 62) ממוקמים על כבישים ראשיים לאורך הגדר והרשויות הישראליות משתמשות בהם לשלוט בגישה לירושלים המזרחית, למובלעות פלסטיניות ולישראל. מבין יתר 28 המחסומים, 11 ממוקמים בשטח העיר חברון שבשליטת ישראל (אזור H2), והיתר (17 מחסומים מאוישים) על דרכי מפתח במקומות אחרים בגדה המערבית (ראו טבלה להלן).

מסיבות מתודולוגיות, המספר הכולל של המכשולים שנזכרו לעיל (522) אינו כולל מספר קטגוריות של מכשולים פיסיים שהרשויות הישראליות פרשו בתוך שטח הגדה המערבית:

- כ-350 קילומטרים של הגדר שנבנו בתוך הגדה המערבית (80 אחוזים מהקטעים שהושלמו), החוסמים עשרות כבישים ושבילים לאדמות וליישובים פלסטיניים.
- 66 השערים החקלאיים המובילים אל השטחים המבודדים שבין הגדר לקו הירוק.⁵
- יותר מ-100 מכשולים פיסיים שנפרשו בשטח העיר חברון שבשליטת ישראל (H2), אשר לא נספרו בשנים הראשונות שבהן נערך סקר זה (הנתון שלעיל אינו כולל את 11 המחסומים המאוישים העיקריים באזור זה).⁶

המספר הכולל של מכשולי תנועה

(למעט ירושלים המזרחית). זאת חרף הצמצום המוגבל בלבד במספר המכשולים בשתי תקופות הדיווח הקודמות, והעלייה המועטה בתקופת הדיווח הנוכחית. בה-בעת, לשינויים איכותיים וכמותיים אלה לא נודעה כמעט השפעה על גישת בני אדם לשטחים המופרדים על ידי הגדר, ביניהם ירושלים המזרחית, לשטח H2 בחברון, לבקעת הירדן ולאדמות החקלאיות בקרבת התנחלויות, שנותרה מוגבלת מאוד.

- הפיכתם של מחסומים מאוישים באופן קבוע למחסומים חלקיים;
 - החלפתם של חסמי דרכים ותלוליות עפר בשערי דרכים הנותרים בדרך כלל פתוחים;
 - ביטולן של דרישות מסוימות להיתרים;
 - סלילה ושדרוג של דרכים חלופיות עבור פלסטינים;
- שינויים איכותיים אלה תרמו לשיפור גישתם של פלסטינים אל המרכזים העירוניים העיקריים ומהם

מספר	תיאור המחסום	סוג המחסום
19	ממוקמים לאורך הגדר וחולשים על הגישה הממונעת לישראל וירושלים המזרחית של ישראלים (בעיקר מתנחלים); של פלסטינים המחזיקים בתעודת זהות של ירושלים; ושל מספר מוגבל של פלסטינים אחרים המחזיקים בהיתרים מיוחדים. כמה מהמחסומים הללו משמשים גם לשלוט בתנועה מסחרית אל תוך ישראל.	ישראל וירושלים המזרחית
11	ממוקמים לאורך הגדר וחולשים על גישה של פלסטינים המחזיקים בהיתרים מיוחדים אל תוך ומתוך קהילות שהגדר מבודדת; חלקם מתירים גישה של בעלי היתרים לאדמה חקלאית שבין הגדר לקו הירוק, וכן למקומות עבודה בתוך התנחלויות.	מובלעות פלסטיניות
4	משלבים את שתי הקטגוריות שפורטו לעיל.	ישראל וירושלים המזרחית + מובלעות
17	שוכנים על כבישים ראשיים בעברה המזרחי, הייפלסטיני של הגדר, וחולשים על תנועת כלי רכב פלסטיניים ממקום אחד לשני; כמה מהם משמשים גם למניעת כניסה של ישראלים לשטח A.	כביש ראשי
11	ממוקמים בתוך שטח העיר חברון הנתון לשליטה ישראלית (H2) או בסמוך אליו, וחולשים על תנועת פלסטינים אל האזור או בתוכו; כמה מהם משמשים גם למניעת כניסה של ישראלים אל שטח העיר חברון הנתון לשליטת הרשיף (H1).	העיר חברון
62	סך הכול	

פרק II: המרכזים העירוניים העיקריים

2. אף שבדרך כלל כלי רכב הנכנסים לערים או יוצאים מהן אינם נבדקים, נפח התנועה הגדול הנובע מהסגר המתמשך של כניסות אחרות גורם לגודש כבד ולעיכובים, במיוחד בשעות עומסי שיא. עיכובים אלה מוארכים עוד יותר בכל פעם שהמחסומים החלקיים מאוישים או כאשר מחסום "מדלג" נפרש בשטח.

3. גישת כלי רכב מכפרים פלסטיניים לכמה מהכבישים העיקריים המשמשים אזרחים ישראלים (בעיקר מתנחלים) מתועלת גם היא דרך מספר מוגבל של צמתים, בעוד שיתר נקודות הגישה האחרות נותרות חסומות. לפיכך, עיקר התנועה הפלסטינית בין הכפרים לערים מתנהלת בדרכים משניות, לעיתים קרובות מאיכות ירודה, ואשר בדרך כלל גם חוצות אזורי מגורים בנויים. כמה מהדרכים המשניות הללו עוברות מתחת לכבישים המשמשים את האוכלוסייה הישראלית, או מתחת לגדר; כרגע קיימים בסך הכול 44 מנהרות ומעברים תחתיים הממלאים תפקיד זה.⁹

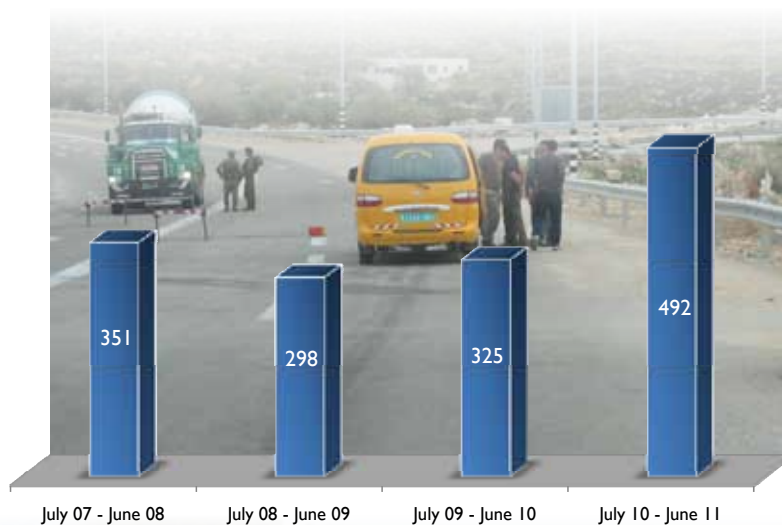
4. פתיחתם של כמה צמתי מפתח בשלוש השנים האחרונות היתה כרוכה בסילוקם של חסמי דרכים ותלוליות עפר, ובהחלפתם בשערי דרכים. בדומה למחסומים החלקיים, שערי הדרכים מאפשרים את סגירתו של שטח שלם בכל רגע נתון, בעזרת משאבים מינימליים. נכון להיום קיימים ברחבי הגדה

במהלך התקופה שאותה מכסה הדוח נצפו רק אמצעים מעטים מאוד שהשפיעו על גישת פלסטינים לשירותים ולמקורות מחיה במרכזים העירוניים העיקריים. היעדר השיפור שאפיין תקופה זו עומד בניגוד חריף לשנתיים הקודמות (יולי 2008 - יוני 2010), שבמהלכן יישמו הרשויות הישראליות מספר גדול יחסית של הקלות, שהפחיתו את זמן הנסיעה לערים ראשיות ומהן (למעט ירושלים המזרחית) וצמצמו את רמת החיכוך בין פלסטינים לחיילים ישראלים במחסומים.⁸

את מאפייני המפתח של משטר הגבלות התנועה החולש על גישתם של פלסטינים למרכזים העירוניים העיקריים (למעט ירושלים המזרחית), המתבררים במהלך תקופת דיווח זו ושתי קודמותיה, ניתן לתאר כדלקמן:

1. גישת כלי רכב לערים מתועלת דרך מספר מוגבל של דרכים. נכון להיום, אחת או יותר מהכניסות ההיסטוריות הראשיות לערים הראשיות בתשע מעשר הנפות חסומה. מרבית נקודות הכניסה הנגישות היום, אף שבדרך כלל אינן סגורות, נתונות תחת פיקוח של הצבא הישראלי באמצעות שילוב של מגדלי תצפית, מחסומים חלקיים ומחסומי פתע "מדלגים". בשימוש באמצעי אחרון זה ניכרה עלייה הדרגתית בשנים הקודמות, לצד הסרת אמצעים אחרים, נייחים יותר, כמו מחסומי קבע וחסמי דרכים.

ממוצע חודשי של מחסומי פתע

נפת רמאללה

רמאללה מתאפיינת בקצב הצמיחה המהיר ביותר בגדה המערבית, והיא גם מרכז השירותים והמסחר הגדול ביותר שלה. בעקבות הטלת הסגר על ירושלים המזרחית, בתחילת שנות התשעים, פיתחו עשרות אלפי הפלסטינים החיים בכפרים שבנפות ירושלים ורמאללה תלות גדלה והולכת בעיר רמאללה. חשיבותה הגדלה של העיר כמרכז שירותים ותעסוקה נובעת מתפקידה כמקום מושבם הזמני של הרשות הפלסטינית ומוסדותיה.

כמה מהכבישים הראשיים אל העיר נותרו חסומים למשך כמעט עשור, עובדה שצמצמה את מספר הכבישים הראשיים הנגישים לאחד בלבד מכל כיוון (צפון, מזרח, דרום ומערב). במובן זה לא נרשם במהלך תקופת הדיווח הנוכחית כל שינוי משמעותי. מצב זה הינו בעייתי במיוחד בעבר המזרחי, שבו הדרך הראשית נותרה חסומה על ידי מחסום (מחסום מתיק/ בית אל) המתיר מעבר רק לאמבולנסים, בעלי תעודות אח"מ, כלי רכב של חברות חשמל ומים, ובינלאומיים. לפיכך, יותר מ-40,000 הפלסטינים החיים ממזרח לעיר נאלצים לנסוע בדרך עוקפת ארוכה ומתפתלת, העוברת ברחובות מאוכלסים בצפיפות.¹³ כתוצאה מכך, הכביש המוביל למחסום משמש באופן כמעט בלבדי ישראלים מהתנחלות בית אל והבסיס הצבאי

המערבית בסך הכול 104 שערי דרכים, ש-45 אחוזים מהם פתוחים בדרך כלל.

5. כל התנועה הפלסטינית בין אזורי דרום הגדה ומרכזה, ובין אזורי מרכז הגדה לצפונה, תועלה לשני צמתים מרכזיים, שעליהם חולשים שני מחסומים מאוישים באופן קבוע (מחסום ואדי נאר ומחסום זערתה/תפוח. החיילים במחסומים הללו עוצרים בדרך כלל כלי רכב פלסטיניים לבדיקה מסוג כלשהו, עובדה הגורמת לעיכובים ניכרים בשעות העומס. ביוני 2011, דרך מרכזית המובילה ממחסום ואדי נאר צפונה (דרך "התנחלות קידר הישנה") נפתחה בכיוון אחד לתנועה פלסטינית, צעד שהפחית את הגודש וצמצם את משך הנסיעה בכביש ששימש קודם לכן ציר תנועה מרכזי.

6. ההגנה על אזרחים ישראלים ועל התנחלויות היא הנימוק העיקרי שמוסר הצבא הישראלי, כהצדקה להמשך קיומן של כמה מההגבלות העיקריות המונעות גישת פלסטינים למרכזים עירוניים.¹⁰ באופן בלתי תלוי בשיקולים הביטחוניים האמורים, ההגבלות הללו הפכו כמה מהכבישים הראשיים בגדה המערבית ל"פרוזדורים" מהירים, המשמשים בעיקר אזרחים ישראלים לנסיעה בין ההתנחלויות לישראל, או בין שני אזורים שונים בתוך ישראל דרך הגדה המערבית.

שדרוג רשת הכבישים החלופיים¹¹

הגבלות הגישה למספר כבישי מפתח תיעלו בהדרגה את התנועה הפלסטינית לדרכים משניות, שבמקרים רבים איכותן ירודה (לרבות דרכים לא סלולות, צרות ו/או לא בטיחותיות). הרשות הפלסטינית, בשיתוף פעולה עם תורמים בינלאומיים, שיקמה או שדרגה בתקופת הדיווח הנוכחית ובקודמותיה עשרות קטעי כבישים כאלה. המנהל האזרחי הישראלי טוען כי ב-2010 אישר 21 בקשות להיתרים לשיקום קטעי כבישים שעברו בחלקם או בשלמותם בשטח C, וכי בפברואר 2011 היו 26 בקשות נוספות בטיפול.¹² קטעי הכביש שהטיפול בהם הושלם תרמו לשיפור גישת בני אדם לשירותים ולמקורות מחיה. ברם, מאחר שהכבישים הללו מחזקים את המערכת החלופית, הם מבססים את הדרתם של פלסטינים מקטעים משמעותיים של רשת הכבישים הראשית, המשמשת כעת בעיקר, ולעיתים אף באופן בלבדי, ישראלים ומתנחלים.

התפתחויות אחרונות: בתחילת אוגוסט 2011, לרגל חודש הרמדאן, החל הצבא הישראלי להתיר לכלי רכב בעלי לוחיות רישוי פלסטיניות להיכנס אל רמאללה ולצאת ממנה דרך מחסום מתי"ק/בית אל, בין השעות 10 בלילה ל-6 בבוקר. בנוסף על כך הוסר חסם דרכים אחד על נקודת הכניסה לכביש 60 מגוש של כפרים ממזרח לרמאללה. עדיין לא ברור האם בתום הרמדאן יושבו ההגבלות המקוריות על כנן.

הסמוכים. בד בבד עם סגירת הכביש הראשי ממערב (מחסום ביתוניא, הנגיש רק לתנועה מסחרית), הגדיל מצב זה את נפח התנועה בכבישים מדרום ומצפון (קלנדיה ועטרה), והוא גורם לפקקי תנועה תכופים ולעיכובים ממושכים.

גם הגישה מכפרים ברחבי הנפה לכבישים מרכזיים שבהם משתמשים אזרחים ישראלים נותרה מוגבלת מאד עבור פלסטינים. ההתפתחות העיקרית בתקופה שאותה מכסה הדוח היתה פתיחתו הרשמית של כביש 443, עורק התנועה הראשי ממזרח למערב באזור, לשימוש פלסטינים. בעקבות האיסור על נסיעה של

הכביש אל רמאללה: כה קרוב, ועם זאת כה רחוק

"למה זה פשע לפלסטיני להשתמש באותו כביש שבו משתמשים ישראלים?" דיאב מחמד יאסין בדוואן (אבו אברהים), ראש מועצת הכפר ביתין.

ביתין, כפר שאוכלוסייתו מונה 2,300 נפשות, שוכן במרחק שלושה קילומטרים ממזרח לעיר רמאללה. בעשר השנים האחרונות נחסמו מרבית הדרכים המובילות לכפר, לרבות כביש הגישה הראשי לעיר רמאללה. כביש זה נסגר על ידי תלולית עפר, המונעת מכלי רכב להגיע למחסום מתי"ק/בית אל, שהמעבר בו אסור ממילא לכלי רכב פלסטיניים רגילים. כתוצאה מכך, התארכו המרחק ומשך הנסיעה אל רמאללה וממנה מ-3 ל-15 ק"מ, ומ-10 ל-30-40 דקות בהתאמה; עלות התחבורה הרקיעה מ-2 ל-7 ש"ח לנסיעה באוטובוס ומ-10 ל-50 ש"ח לנסיעה במונית פרטית. יתרה מכך, אף שהכפר ממוקם ממש ליד כביש 60, סגירתו של הצומת עם כביש זה מאלצת את תושבי ביתין לנסוע יותר מ-20 קילומטרים בכדי להגיע לנקודת הכניסה הפתוחה הקרובה ביותר. לאילוץ גישה אלה נודעת השפעה שלילית על גישתם של התושבים לשירותים ולמקורות מחיה.

חינוך: ילדים נכים כבר אינם נרשמים לאגודת א-נהדא למען הנכה בעיר רמאללה, ולכן איבדו את הגישה לחינוך המיוחד; תלמידים שהיו רשומים בבתי ספר תיכוניים איכותיים בעיר רמאללה נאלצו לעבור לבתי ספר בביתין ובכפרים הסמוכים.

בריאות: כל הרופאים ששכרו דירות בכפר וסיפקו שירותי בריאות לתושביו עקרו למקומות אחרים, מלבד רופא אחד. בית המרקחת היחיד ביישוב והמרכז היחיד שהעניק שירותי רפואת מומחים (אל חיכמא) נסגרו שניהם בשנים האחרונות, מאותה סיבה. כרגע קיימת ביישוב רק מרפאה אחת, הפועלת עד שתיים בצהריים, ואין בו מעבדות לביצוע בדיקות. כל השינויים הללו מאלצים מטופלים להסתמך בעיקר על שירותים רפואיים ברמאללה.

מקורות מחיה חקלאיים: כמעט שני שלישים מהאדמות החקלאיות שמעבדים חקלאים מביתין (3,000 מתוך 4,700 דונמים) נמצאים ממזרח לכביש 60. הואיל והגישה לכביש זה סגורה, החקלאים נאלצים לנסוע בדרך עוקפת ארוכה העוברת דרך שני מעברים תחתיים. התוספת בזמן ובעלות התחבורה פוגעת בפרנסתם.

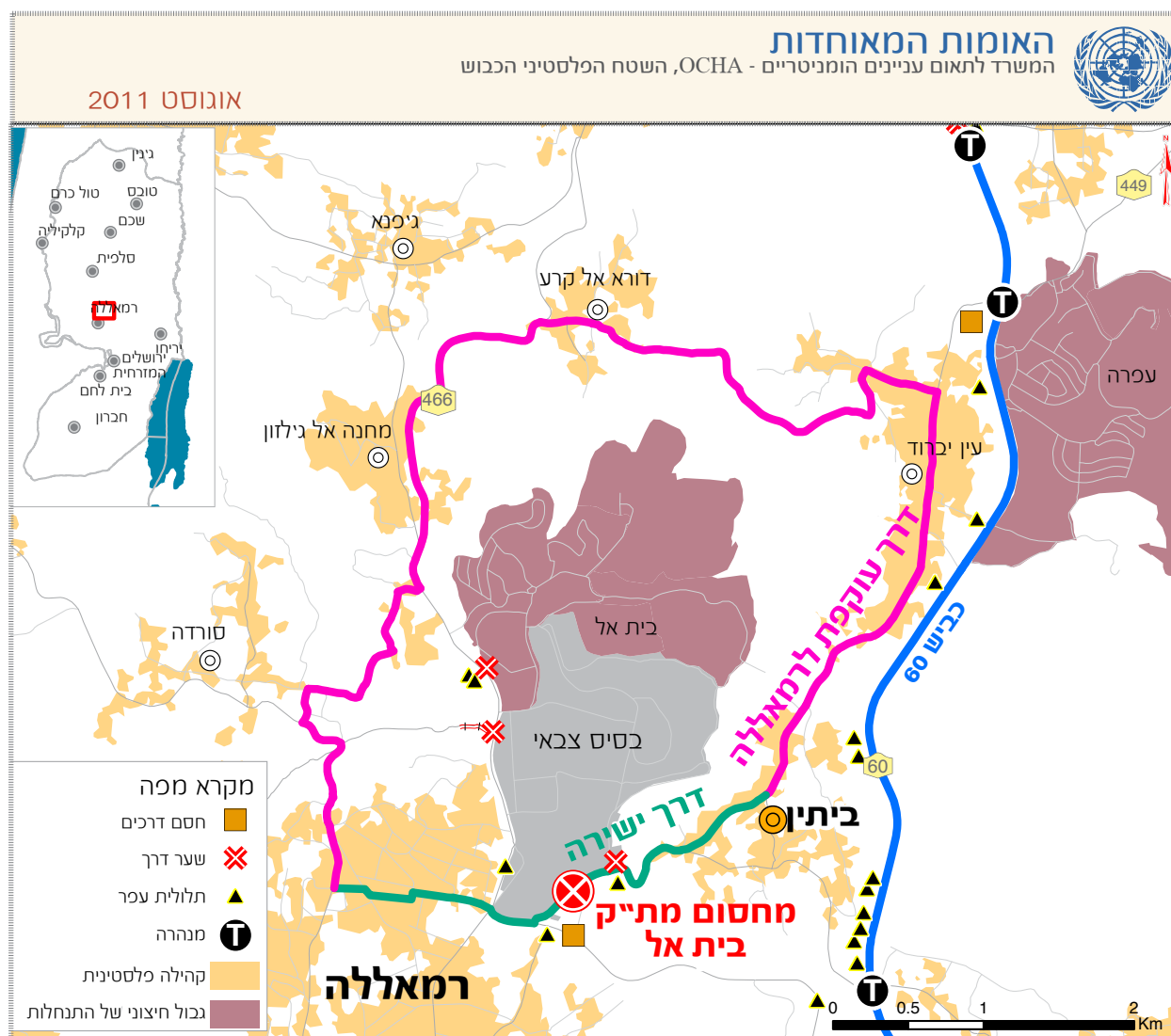
מקורות מחיה מסחריים: האמרת עלויות ההובלה והירידה בהיקף הלקוחות בעשר השנים האחרונות הובילו בהדרגה לסגירה של בתי עסק מסחריים ותעשייתיים בכפר, ביניהם שלוש חנויות על הכביש הראשי בבעלות של תושבי רמאללה, כמה בתי מלאכה לעיבוד אבן, ומחסנים סיטונאיים לסחורות יבוא.

סביבה: בעקבות האובדן של גישה ישירה למזבלה העיקרית באל-בירה, החלו התושבים להפעיל בשנים האחרונות אתר חלופי בתחומי אזור המגורים, שבו הם שורפים אשפה - התנהלות המהווה סיכון לסביבה ולבריאות הציבור.

בכל האמור בגישה מכפרים פלסטיניים לקטע של כביש 60 העובר בנפת רמאללה לא חל שינוי משמעותי כלשהו: רק לשניים מ-11 הכפרים שלאורך קטע כביש זה יש גישה ישירה לכביש, לעומת כל שבע ההתנחלויות הישראליות הממוקמות לאורך אותו קטע. כתוצאה מכך, מרבית התנועה מהכפרים המזרחיים אל העיר רמאללה וממנה מתנהלת בשלוש מנהרות מתחת לכביש 60, עובדה המצמצמת משמעותית את התנועה הפלסטינית בכביש הראשי, המשמש מתנחלים ישראלים בדרכם אל ישראל.

ההקלה המשמעותית היחידה בתקופה שאותה מכסה הדיווח היתה סילוקו של חסם דרכים על הצומת אל כביש 463, בנובמבר 2010, צעד ששיפר משמעותית את הגישה לעיר רמאללה עבור כ-10,000 בני אדם החיים בכפרים חירבתא בני חארט, דיר קדיס ונעלין.

פלסטינים בכביש זה, מאז 2002, הוא הפך לחלופה העיקרית לישראלים הנוסעים בין ירושלים לשפלת החוף של ישראל, ולמתנחלים החיים בהתנחלויות שלאורכו. אף שרשמית מותר כעת לפלסטינים לנסוע בכביש זה, הגישה אל הכביש וממנו אפשרית רק בשני צמתיים. בשני הצמתיים הותקנו מחסומים חדשים שבהם נבדקים כל הנוסעים; חשוב מכך, הגישה לרמאללה (ולירושלים המזרחית) דרך כביש מהיר זה נותרה חסומה. לאור הגישה המוגבלת והמבוקרת לכביש, והעובדה שהכפרים שלאורכו חוברו בשנים האחרונות זה לזה ולעיר רמאללה בשורה של כבישי "מרקם חיים" ומנהרות, נודעה לפתיחה מוגבלת זו השפעה זניחה בלבד: מעקב שביצע ארגון בינלאומי גילה כי מדי יום משתמשים בכביש 443 לא יותר מ-20 כלי רכב פלסטיניים.

סוסיא: המסע המסוכן לבית הספר

סוסיא הינו יישוב קטן בדרום חברון, שאוכלוסייתו, כ-350 נפשות, 120 מהן ילדים, מתגוררת במחסות בסיסיים, בעיקר אוהלים וצריפים, ומתפרנסת למחייתה מחקלאות ומרעה. רוב הילדים ביישוב נאלצים ללכת למרחק 16 ק"מ (הלוך וחזור) בכדי להגיע לבתי הספר שלהם, הנמצאים בעיירה יטא. בדרך לבית הספר עליהם לעבור בשער דרך, שלעיתים קרובות נלווה אליו מחסום פתע, ועל פני בסיס צבאי ומאחז התנחלות. המסע חושף את הילדים להפחדות ולהצקות מצד מתנחלים וחיילים ישראלים. למרות הקשיים הללו, התושבים אינם יכולים להרשות לעצמם תחבורה חלופית לילדיהם. בניסיון לשפר את הגישה לחינוך הוקם בסוסיא באוקטובר 2010 בית ספר יסודי המשרת 35 ילדים, הרשומים לכיתות אי-די. אבל תושבי הקהילה חוששים שמאחר שלא הצליחו להשיג היתר בנייה, בית הספר נמצא בסכנת הריסה.

נפת שכם

העיר שכם, ובה שישה בתי החולים המעניקים שירותי רפואת מומחים, יותר מ-5,700 בתי עסק פעילים,¹⁴ והאוניברסיטה הגדולה ביותר בגדה המערבית (אוניברסיטת אל-נג'יאה), משמשת מרכז בריאות, כלכלה ולימודים לכל חלקה הצפוני של הגדה המערבית. עם פרוץ האינתיפאדה השנייה, בשנת 2000, בנימוק של שיקולים ביטחוניים, נחסמו כל הכבישים המובילים לעיר או שנבנו עליהן מחסומים, וקטגוריות מסוימות של בני אדם וכלי רכב נדרשו להשיג היתרי כניסה ויציאה מהעיר - דרישה שהפכה את הפגיעה בגישה אל שכם לקשה ביותר מכל ערי הגדה המערבית (למעט ירושלים המזרחית). בתקופת הדיווח הקודם חל שיפור ניכר במצב, עם פירוקם של חמישה מחסומים בדרכים אל העיר או הפיכתם למחסומים חלקיים, וביטול כל הדרישות להיתרים.

ההתפתחות העיקרית בתקופת הדיווח הנוכחית נוגעת לסגירת אחד הכבישים המובילים לעיר שכם מדרום, דרך שעליה חולש מחסום עוורתא, ואשר שימשה עד לסגירתה לתנועת כלי רכב מסחריים.¹⁵ דרך נוספת מדרום נותרת חסומה במחסום מאויש באופן מלא (מחסום א-טור), שהמעבר דרכו אל העיר שכם מותר רק לתושביה של קהילה קטנה (שומרונים). כתוצאה מכך, כל התנועה מדרום, אל ושכם ומתוכה, מתועלת לדרך שעליה חולש מחסום חווארה, שהפך במהלך תקופת הדיווח למחסום חלקי.¹⁶ כמו במקרה של רמאללה, תיעול של כל התנועה לדרך אחת יוצר לעיתים קרובות גודש תנועה ועיכובים, המחריפים בכל עת שהמחסום מאויש בעקבות התראה ביטחונית.¹⁷

בנוסף על כך, בארבעה קטעי כביש נפרדים סביב העיר, המשמשים מתנחלים או את הצבא, תנועת פלסטינים אסורה או מוגבלת באופן שוטף, מבלי שנרשם בכך שינוי בתקופת הדיווח.

- כביש 557, בין התנחלות אלון מורה למחסום עוורתא (תנועת פלסטינים אסורה);
- כביש עקרבא-עוורתא-שכם העובר בהתנחלות איתמר (תנועת פלסטינים אסורה);
- כביש עוקף 60, בין יצהר למחסום החלקי בניית (סגור לסירוגין לתנועת פלסטינים בשל אלימות מתנחלים);
- הכביש בין עסירא-שמאלייה למחסום החלקי שבי שומרון (תנועת פלסטינים אסורה).

יש לציין כי במקרים של הכביש השני והשלישי, הצבא הישראלי מנמק ומצדיק את ההגבלה בצורך להגן על תושבים מפני מתקפות מתנחלים. ברם, אף שההגנה על האוכלוסייה האזרחית הפלסטינית הינה אחת מחובות הליבה של ישראל ככוח הכובש, האמצעי המשמש לכך מעניש את האזרחים הנפגעים מן המתקפות, במקום שיעניש את המתנחלים האלימים. בכפרים מסוימים אילצו ההגבלות הללו את התושבים לנסוע למרחקים ארוכים בדרכים עוקפות על מנת להגיע לשירותים ולמקורות מחיה. בשל האיסור על הנסיעה בכביש עקרבא-שכם, נאלצים 10,000 תושבי הכפרים עקרבא ויאנון לנסוע למרחק 20 ק"מ נוספים בכדי להגיע לשירותים בשכם; בשל האיסור על תנועת פלסטינים בכביש 557, תושבי הכפרים בית פוריכ ובית דגין (15,000 נפש) נאלצים לנסוע ברחובות מאוכלסים

המובילה לעיר מצפון עבור התנחלות אריאל הסמוכה, ואילצו בכך את תושביהם של 11 כפרים (שאוכלוסייתם מונה 38,600 נפשות) לנסוע למרחק 20 קילומטרים בדרך עוקפת, על מנת להגיע לסלפית דרך הכניסה המזרחית לעיר. עם סגירתה של הדרך בפני פלסטינים, נותר הכביש לשימושם הבלבדי של תושבי התנחלות אריאל (17,000 נפש).

בנובמבר 2010, כמעט עשור לאחר הטלת הסגר בראשונה, התקין הצבא הישראלי מחסום חדש בדרך זו, והחל להתיר לאוטובוסים ומוניות שנרשמו מראש, וכן לאמבולנסים, להשתמש בו בין השעות 6 בבוקר ל-10 בלילה. כרגע יש כמה אוטובוסים רשומים, המסיעים בממוצע מדי יום כ-1,500 נוסעים בין סלפית לכפרים הצפוניים, ומקצרים את משך הנסיעה ב-20 עד 30 דקות. גישה כלי רכב פרטיים לכביש זה, וכן גישה של כל כלי רכב שהוא בין 10 בלילה ל-6 בבוקר, עדיין אסורה.

בצפיפות ולעיתים קרובות עמוסים בעיר שכם כשהם הוצים להגיע למרכז הגדה המערבית או לדרומה.

אחת ההתפתחויות החיוביות המועטות שחלה באזור שכם בתקופת הדיווח התרחשה באוגוסט 2010, כשהצבא הישראלי החליף תלולית עפר ליד הכפר סרה (ממערב לעיר שכם) במחסום חלקי המאויש רק מעת לעת. מהלך זה השיב לפלסטינים את יכולת התנועה בדרך הראשית בין נפות שכם וקלקיליה, והיטיב ישירות עם תושביהם של יותר מ-30 עיירות וכפרים, לרבות באמצעות שיפור הפעילות המסחרית בין שני האזורים.

נפת סלפית

סלפית, אף שהיא אחת הערים הקטנות ביותר בגדה המערבית (אוכלוסייה: 9,500 נפשות), משמשת כמרכז בריאות, לימודים ומסחר לחלק גדול מאוכלוסייתה של נפת סלפית (אוכלוסייה: 65,000 נפש).¹⁸ בשנת 2001 חסמו מתנחלים, בהסכמת הצבא, את הדרך הראשית

שופה (נפת טול כרם): כפר שהגבלות הגישה חונקות אותו

שופה הינו כפר בן כ-2,300 תושבים ובו שני אזורים בנויים (האזור המערבי ידוע גם בשם עזבת שופה) מחוברים ביניהם בדרך עפר, המובילה גם לעיר טול כרם. הצבא הישראלי חסם דרך זו בתלוליות עפר שמוקמו ליד הצומת שלו עם כביש אחר, המוביל להתנחלות אבני חלץ (אוכלוסייה: 1,400 נפש) ולבסיס הצבא השכן. בכדי להגיע לבתי חולים, למוסדות חינוך גבוה ולשווקים מסחריים בעיר טול כרם, נאלצים כעת תושבי חלקו המזרחי של שופה לנסוע למרחק יותר מ-20 ק"מ, לעומת 7 ק"מ קודם לכן, ולעבור במחסום עינב. ומה שחשוב לא פחות, על מנת לנסוע במכונית מחלק אחד של הכפר לשני נאלצים כעת התושבים לנסוע למרחק 25 ק"מ, במקום שני ק"מ. בתחילת 2010 התקין הצבא הישראלי שער דרך על הדרך הנגישה היחידה אל האזור המזרחי של הכפר - שער זה נותר פתוח מאז.

גם הגישה לאדמות חקלאיות מוגבלת. כמה מאות דונמים של אדמה חקלאית פרטית הנמצאות סביב התנחלות אבני חלץ יועדו על ידי הצבא ליישטח צבאי סגורי וגודרו. גישתם של חקלאים לשטחים הללו הוגבלה לימים מסוימים מדי שנה, ורק לאחר תיאום מוקדם עם הרשויות הישראליות.

באוגוסט 2010 עתר ארגון זכויות האדם הישראלי "המוקד" לבית המשפט הגבוה לצדק הישראלי בשם מועצת הכפר שופה וביקש שהצבא יסלק את המכשולים.

לדברי העותרים, המכשולים מהווים הפרה קשה, מופרזת ולא מידתית של זכויות התושבים לחופש התנועה, חיי משפחה, חינוך ובריאות, בין היתר. נכון לעכשיו העתירה תלויה ועומדת בבית המשפט.

התפתחויות אחרונות: בתחילת אוגוסט 2011, לרגל חודש הרמדאן, הסיר הצבא הישראלי את המחסום בין שני חלקי הכפר - עם זאת, בסוף החודש יותקן המחסום מחדש.

III. ירושלים המזרחית

בתקופות של "סגר כללי" מוגבלת עוד יותר גישתם של בעלי היתרים לירושלים המזרחית. במהלך התקופה שאותה מכסה הדוח הטילו הרשויות הישראליות "סגר כללי" על הגדה המערבית, בשל חגים ומועדים ישראליים, במשך 39 ימים בסך הכול, נתון נמוך כ-11 ימים מן הנתון בשנה הקודמת. במהלך "סגר כללי" ההיתרים של מרבית אנשי העסקים והעובדים אינם תקפים עד להסרת הסגר, אף כי הרשויות נוהגות לפנים משורת הדין במקרים רפואיים דחופים, עובדי ארגונים בינלאומיים וקטגוריות אחרות. בנוסף על כך, ובדומה למקומות אחרים ברחבי הגדה המערבית, המחסומים המובילים אל ירושלים המזרחית יכולים להיסגר על פי צורך בעת תקרית אלימה במחסום המסוים או אחריה. הדבר נכון במיוחד בכל האמור במחסומי קלנדיה ושעפט, שנסגרו שוב ושוב בעקבות עימותים בין פלסטינים לכוחות ישראלים.

גישה לשירותי בריאות

מטופלים פלסטינים שאינם תושבי ירושלים, לרבות מקרי חירום, זקוקים להיתרים על מנת להגיע לשירותי בריאות בששת בתי החולים בירושלים המזרחית המעניקים שירותי רפואת מומחים. בתי החולים הללו מספקים שירותים שאינם זמינים בשום מקום אחר

נתיב חדש לתחבורה ציבורית בקלנדיה

בדצמבר 2010 החל לפעול נתיב התחבורה הציבורית במחסום קלנדיה. הנתיב פועל בימים ראשון עד חמישי, בשעות 06:00-20:00, ומשרת בעלי תעודות זהות ירושלמיות הנוסעים באוטובוסים של התחבורה הציבורית. כשהאוטובוס מגיע למחסום, יורדים ממנו כל בעלי תעודות זהות הירושלמיות, הולכים ברגל בנתיב חדש להולכי רגל, עוברים בגלאי מתכות, מציגים את תעודות זהות שלהם לבדיקה ורק אז הם יכולים לעלות שוב לאוטובוס. אף שנוהל זה תוכנן כדי להפחית מהלחץ בנתיבי הולכי הרגל הקיימים, במהלך תקופת הדיווח עדיין דווח על עיכובים ממושכים ועל תורים בנתיבים האחרים להולכי הרגל.

בגישתם של פלסטינים בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית לירושלים המזרחית לא חל כל שיפור; הגדר, המחסומים ומערכת ההיתרים ממשיכים להגביל קשות את הגישה שלהם. למצב זה נודעת השפעה שלילית במיוחד על גישתם של מטופלים ואנשי סגל לבתי החולים המעניקים שירותי רפואת מומחים בירושלים המזרחית, וכן על הגישה למקומות פולחן מוסלמיים ונוצריים.

ירושלים המזרחית שימשה באופן מסורתי מוקד של החיים הפוליטיים, המסחריים, הדתיים והתרבותיים עבור כלל האוכלוסייה הפלסטינית. מאז הסיפוח החד-צדדי של ירושלים המזרחית על ידי ישראל, בשנת 1967, ומתן מעמד תושבות נפרד לפלסטינים בירושלים המזרחית, מנועים פלסטינים מיתר הגדה המערבית מלהתגורר בתוך התחום המוניציפאלי כמות שהוגדר על ידי ישראל, אלא באמצעות תהליך "איחוד משפחות" הנעשה מגביל יותר ויותר. מאז תחילת שנות התשעים, כשישראל הטילה סגר כללי, דרשו הרשויות הישראליות מפלסטינים שאינם תושבי ירושלים להשיג היתרי כניסה לישראל ולירושלים המזרחית.

הגדר שנבנתה סביב העיר, ואשר מרביתה הושלמה עד 2007, הגבילה עוד יותר את גישתה של אוכלוסייה זו לירושלים המזרחית. מאז ואילך הוגבלה גישתם של בעלי היתרים לארבעה מ-16 המחסומים המתפקדים לאורך הגדר, שהצפיפות בהם הולכת וגוברת כתוצאה מכך.¹⁹ בעלי היתרים מורשים לעבור במחסומים הללו אך ורק ברגל. 12 המחסומים הנותרים משמשים ישראלים, עובדים בינלאומיים ופלסטינים בעלי תעודות זהות ירושלמיות.

ככלל, בעוברים במחסומים הללו נדרשים בעלי ההיתרים, לאחר שהמתינו בתור, לעבור בשער מסתובב המופעל בשלט רחוק, להעביר את חפציהם לסריקה במכונת רנטגן, לעבור בגלאי מתכות, להציג את תעודת זהות וההיתר שלהם בפני אנשי הביטחון הישראלים הניצבים מאחורי זכוכית חסינת-כדורים, להעביר את הכרטיס המגנטי שלהם, ואם אושר, לחצות עוד שער מסתובב ולצאת את המחסום. בשעות הבוקר העמוסות עלול התהליך כולו להימשך עד שעתיים, והנאלצים לעוברו רואים בו, רובם ככולם, התנסות מתישה ומפרכת.²⁰

(שבו המטופל מועבר מאמבולנס בעל לוחיות רישוי פלסטיניות לאמבולנס בעל לוחיות רישוי ישראליות). במקרים דחופים מאוד נאות המנהל האזרחי הישראלי לאשר כניסה ישירה של אמבולנסים פלסטיניים, לאחר תיאום עם סגל הביטחון במחסומים; אגודת הסהר האדום הפלסטינית דיווחה כי במהלך תקופת הדיווח הורשתה גישה ישירה ל-83 (7%) אמבולנסים.²³

מכשולים פיסיים ובירוקרטיים פוגעים גם ביכולתם של כ-1,000 עובדי בתי חולים להגיע למקומות עבודתם בירושלים המזרחית, עובדה הפוגעת קשות הן במטופלים והן בבתי החולים עצמם. עם הטלתן של הגבלות נוקשות יותר, ביולי 2008, הורשו עובדי בתי חולים תושבי הגדה המערבית להיכנס לירושלים המזרחית רק דרך המחסומים הצפופים ביותר, בקלנדיה, זייתון וגילה; רופאים בלבד הורשו להיכנס לירושלים דרך מחסומים אחרים. תופעה זו גרמה לעיכובים ממושכים לעובדי סגל, ולשיבושים בטיפול בחולים, לרבות שיבושים בקביעת תורים, ניתוחים ושירותים אחרים בבתי חולים במזרח ירושלים. בניסיון להקל את הגישה לעובדים רפואיים חיוניים, ובמידה

בשפ"כ.²¹ בנוסף על המתח הנגרם מעצם הגשת הבקשות להיתרים והמתנה לאישורן (או לסירוב), היתרים עלולים להיות מונפקים לפרק זמן קצר מכפי שמחייב הטיפול הרפואי, במיוחד כשיש צורך ביותר מתור או מניתוח אחד.²² גם מלווים (בני משפחה או הורים של ילדים חולים) עלולים להיתקל בקשיים בהגעת היתרים להתלוות למטופלים לצורך קבלת טיפול בירושלים המזרחית. לעיתים קרובות, הדרישה שמטופלים יעברו במחסום ברגל משמעה המתנה ממושכת בתורים צפופים, והיא מחריפה משמעותית את מצוקתם של חולים קשים, קשישים ונכים.

העברת מטופלים באמבולנס לבתי חולים בירושלים המזרחית, במקרי חירום, יכולה להיות רצופת קשיים. לכיצועה דרוש תיאום מוקדם של בית החולים עם הרשויות הישראליות, וההיתר לכך ניתן בו ביום, אבל רק במקרים נדירים מורשית גישה ישירה של אמבולנסים פלסטיניים. בתקופת הדיווח לא קיבלו 1,089 אמבולנסים של ספקית האמבולנסים העיקרית, אגודת הסהר האדום הפלסטינית, היתר גישה ישירה, ונאלצו להעביר מטופלים בנוהל "גב-אל-גב"

מוגבלת גם לחולים כרוניים מהגדה המערבית, מפעילים ששת בתי חולים בירושלים המזרחית מדי יום מאז 2004 רשת של הסעות אוטובוסים לבתי החולים, שירות הכרוך תוספת עלות ניכרת.

בנוסף על כך, במשך תקופת הדיווח המשיכו הרשויות הישראליות ליישם החלטה שאומצה בפברואר 2009, האוסרת על בתי חולים בירושלים המזרחית לייבא ציוד רפואי מהגדה המערבית. כורח זה יצר בעיות לוגיסטיות לבתי החולים וייקר את העלויות של ציוד שנרכש באמצעות ספקים ישראלים. שנה קודם לכן יושמה החלטה דומה, שנגעה לתרופות ומוצרים רפואיים.²⁴

גישה למקומות הקדושים

הגדר ומערכת ההיתרים וההגבלות מונעים גם ממוסלמים ומנוצרים בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית את הגישה למקומות פולחן בירושלים המזרחית. במהלך חודש הרמדאן וחג הפסחא מופעלים הסדרים מיוחדים, אבל אלה אינם תקפים לתפילות יום שישי או תפילות יום אי במהלך השנה. בחודש הרמדאן באוגוסט 2010, כבשנים קודמות, נשללה ממרבית האוכלוסייה המוסלמית בשפ"כ היכולת לממש את זכותה לחופש הפולחן. הגבלות הגישה לירושלים המזרחית מנעו מיותר מ-40 אחוזים מאוכלוסיית הגדה המערבית גישה לתפילות יום שישי במסגד אל אקצה. מלבד בעלי תעודות זהות ירושלמיות, יכלו רק גברים בני 50 ומעלה ונשים בנות 45 ומעלה, וכן ילדים וילדות בני פחות מ-13, לעבור במחסומים בלא היתרים; גברים בגיל שבין 45 ל-50 ונשים בגיל שבין 30 ל-45

היו זכאים להיתרים מיוחדים, שאת הבקשה לקבלתם היה צריך להגיש מראש. עם זאת, אף שמספר הזכאים להיכנס לירושלים המזרחית בחודש הרמדאן 2010 לא גדל, באופן כללי התנהלה הגישה באופן חלק יותר, במיוחד במחסום קלנדיה.

כפני נוצרים פלסטינים ניצבו הגבלות תנועה בגישה למקומות הקדושים בירושלים בשבוע הקדוש, שחל באפריל 2011, מיום אי של התמרים ועד ליום אי של חג הפסחא. אף שההגבלות הללו אינן חדשות - והן נעות למן משטר ההיתרים בכניסה לירושלים המזרחית ועד להגבלות שהוטלו בעיר העתיקה של ירושלים וסביבה - בשנת 2011 דווח על הידרדרות בגישה לעומת שנים קודמות. המרכז הבין כנסייתי בירושלים מעריך כי מתוך 10,000 עד 12,000 בקשות שהגישו תושבי הגדה המערבית להיתרי גישה לירושלים המזרחית לצרכים דתיים, אושרו 10 אחוזים (-1,000 1,200) לכל היותר, לעומת שיעור אישורים הנאמד חג הפסחא 2010. בנוסף על כך, רק אחת מתוך 20 תזמורות הצופים בגדה המערבית הצליחה להגיע במועד לירושלים המזרחית וליטול חלק בתהלוכת חג הפסחא - שיעור ההשתתפות המדווח הנמוך ביותר בשלוש השנים האחרונות. מחסומי פתע (מחסומים "מדלגים") מרובים שהציבו משטרת ישראל בעיר העתיקה של ירושלים וסביבה, במיוחד בשבת האור (טקס האש הקדושה), חסמו עוד יותר את הגישה למקומות הקדושים.

IV. העיר העתיקה בחברון

העיר. סקר שערכו ב-2007 שני ארגוני זכויות אדם ישראלים, "בצלם" ו"האגודה לזכויות האזרח בישראל", מצא כי יותר מ-1,000 בתים בעיר העתיקה של חברון התרוקנו מדייריהם הפלסטינים.²⁸

כבשנים קודמות, במהלך תקופת הדיווח המשיכו הגבלות התנועה לפגוע במקורות המחייה, בבטיחות, ובאיכות השירותים הבסיסיים העומדים לרשות רבים מהתושבים הפלסטינים שנותרו בעיר העתיקה.

אספקת מים

בשל האיסור על כניסת כלי רכב פלסטיניים, בתי-אב רבים בעיר העתיקה של חברון אינם יכולים לרכוש מים ממכילות המים, המשמשות באזורי העיר האחרים מנגנון ההתמודדות העיקרי עם המחסור במים.

כלל אוכלוסייתה של העיר חברון, לרבות תושבים באזורים המנוהלים על ידי הרשות הפלסטינית (H1), סובלים דרך קבע ממחסור משמעותי במים. בכדי להתמודד עם המצב מיישמת מחלקת המים בעיריית חברון תוכנית סבכ; אחת לכמה שבועות מוזרמים לכל רובע של העיר מים למשך 24 שעות, דרך רשת המים. בזמן זה התושבים אוגרים מים ככל יכולתם, לצריכה בימים ובשבועות הבאים.

בשל מצבם הקשה של תושבי העיר העתיקה, קיצרה מחלקת המים העירונית את מחזור האספקה לאזור זה, ל-24 שעות מדי שבועיים, לעומת מרווחים של שלושה-ארבעה שבועות באזורים אחרים של העיר. כל כניסה של עובד עירייה לשטח, על מנת לפתוח ולסגור את שסתומי המים, מצריכה קבלת אישור 24 שעות מראש. גישה של המיכון הדרוש לתחזוק רשת המים מצריכה תקופת המתנה ארוכה יותר. הדבר גורם מעת לעת לשיבושים ביישומה בפועל של תוכנית חלוקת המים.²⁹

בכל מקרה, בהתחשב בקיבולת האגירה המוגבלת של מרבית משקי הבית (לרוב 2.5 מ"ק) וגודל המשפחה הממוצעת באזור העיר העתיקה (שמונה נפשות), המים המובלים ברשת המים יכולים לכסות את צרכי המשפחה למשך שבוע בלבד, או מחצית ממשך ההמתנה עד לסבב האספקה הבא.

במהלך תקופת הדיווח לא התחולל כמעט כל שינוי בהגבלות המשמעותיות ששררו בשנים האחרונות בגישה אל ובתוך שטח העיר חברון הנתון לשליטת ישראל, המכונה גם אזור H2.²⁵ כתוצאה מכך, אלפי פלסטינים שנאלצו לעקור מהאזור בשנים קודמות עדיין אינם מסוגלים /או רוצים לחזור אליו; מאות בתי מסחר נותרו סגורים; ורבים מהתושבים שנותרו באזור ממשיכים לסבול מגישה ירודה לשירותים בסיסיים.

אזור H2 משתרע על כארבעה קמ"ר וכולל חמש התנחלויות, שכלל אוכלוסייתן מונה כמה מאות.²⁶ יחד עם ירושלים המזרחית, אלה שני המקרים היחידים בגדה המרבית שבהם הוקמו התנחלויות ישראליות בליבה של עיר פלסטינית. אזור H2 הוא גם ביתם של כ-35,000 פלסטינים, והוא כולל את מה שהיה בעבר אחד ממרכזי המסחר הראשיים בחברון, וכן את מערת המכפלה / מסגד אברהמי.²⁷ האמצעים שנוקטת ישראל פוגעים אמנם באופן זה או אחר בכלל אוכלוסייתו של אזור H2, אבל מי שסובלים ממלוא פגיעתן של הגבלות התנועה שמטיל הצבא הם 6,000-7,000 בני האדם המתגוררים כרגע בחלקו המרכזי של H2, המכונה "העיר העתיקה".

סקר משותף שביצעו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים והנוכחות הבינלאומית הזמנית בחברון באוקטובר 2010 מצא בסך הכול 122 מכשולי חסימה, המבודדים את חלקו המרכזי של אזור H2 מיתר העיר. מכשולים אלה כוללים 18 מחסומים, 13 מחסומים חלקיים ו-56 חסמי דרכים, בין היתר. במרבית הכבישים המובילים להתנחלויות שבאזור זה אסורה תנועת כלי רכב פלסטינית. באזורים מסוימים, לרבות חלק ממה שהיה לפני עורק המסחר המרכזי, רחוב א-שוהדא, אסורה גם תנועת הולכי רגל. ברחובות שבהם מותרת תנועת הולכי רגל פלסטינים, הגישה מצריכה בדיקה במחסום צבאי. מתנחלים, לעומת זאת, מורשים לנוע בחופשיות בכל רחבי האזורים הללו, הן ברגל והן ברכב.

הגבלות הגישה הנרחבות, יחד עם שנים של הצקות שיטתיות בידי מתנחלים, אילצו חלק משמעותי מהאוכלוסייה הפלסטינית לעקור לאזורים אחרים של

"כפעם האחרונה הצלחתי להביא מיכלית מים לכיתי ב-1999. זה היה אחרי שאימא שלי נפטרה ואנחנו היינו זקוקים גואשות למים כדי לרחוץ את גופתה לפני הקבורה. הישראלים אישרו את הבקשה אחרי שהמתיק הפלסטיני הפעיל לחצים."

חסן, תושב רחוב א-סאלח, ליד מחסום מערת המכפלה.

מראש כל כניסה בפני עצמה גורמים לעיכובים ממושכים בהגעתם של אמבולנסים המוזעקים במקרי חירום רפואיים. תושבים דיווחו על מקרים שבהם, בעקבות עיכובים כאלה, נלקחים מטופלים ברגל לאזור שאליו מותרת כניסה לכלי רכב, ומועברים משם לאחד מבתי החולים בעיר. בדומה לכך, בשל חששות מפני

אף שהרשויות הישראליות נתנו מספר אישורים לפני משורת הדין, כרגע אין בנמצא מנגנון תיאום שיאפשר למכליות מים (פרטית או עירונית) גישה סדירה לאזורים המוגבלים. לפיכך, מרגע שעתודות המים במשק בית כלשהו אזולות, ועד שיתחיל מחזור האספקה בן 24 השעות הבא ברשת המים, נאלצות משפחות להסתמך על אספקת מים בבקבוקים, מיכלים ודליים. אלה ממולאים בבתייהם של קרובים או שכנים, או בנקודת מילוי הנמצאת בקרבת מערת המכפלה / מסגד אברהימי. משימה זו מוטלת בדרך כלל על ילדי המשפחה, המבצעים אותה על חשבון זמן המשחק או הלימודים שלהם.

גישה לטיפול רפואי במקרי חירום

הצורך לנסוע בדרכים עוקפות כדי להגיע לאזורים מסוימים, לחצות מחסומים מאוישים, והחובה לתאם

בעיות גישה, בוחרות נשים הרות מסוימות לעקור למקום אחר מייד לפני הלידה ולאחריה.³⁰

בינואר 2011 יושם צעד חיובי לטיפול בעיכוב של אמבולנסים. לאחר קבלת אישור מהרשויות הישראליות, החלה אגודת הסהר האדום הפלסטינית להפעיל תחנת-משנה לאמבולנסים באזור של העיר העתיקה. מאז ואילך, לאחר פינוי מטופל הורשו אמבולנסים של אגודת הסהר האדום לחזור לתחנת-משנה זו דרך מחסום גבעת האבות, ללא תיאום מוקדם. עם זאת, שיפור זה היה כרוך בעלייה משמעותית בעלויות התפעוליות של אגודת הסהר האדום הפלסטינית, וכן בעלייה בחשיפת עובדיה לאלימות מתנחלים. כתוצאה ממתקפה של מתנחלים על אמבולנס של אגודת הסהר האדום, במרס 2011, החל הצבא לדרוש מן האמבולנסים שכבר נמצאים באזור לערוך תיאום מוקדם לפני שיוורשו להיכנס לשכונת תל רומיידה.

גישה לחינוך

כרגע פועלים באזור H2 13 בתי ספר פלסטיניים. בית הספר קורדובה (קורטובה), שבו לומדים כ-100 ילדים, הינו אחד מבתי הספר שהפגיעה בהם היא הקשה ביותר. בשל האיסור על כניסת כלי רכב פלסטיניים לרחוב א-שוהדא, ניתן להגיע לבית הספר ברגל בלבד.

על מנת להגיע אליו מאזור H1 וממרבית אזור H2, ילדים ומורים נאלצים לעבור פעמיים ביום בשני מחסומים צבאיים (מחסום 55 ו-56), שם הם נדרשים לעבור בגלוי מתכות, וכן לעבור מעת לעת חיפושים אקראיים שהחיילים עורכים בילקוטיהם.³¹ אחרי המעבר במחסום השני עליהם לחלוף על פני התנחלות בית הדסה, שם הם נאלצים לספוג דרך קבע הצקות ואלימות מילולית של ילדי המתנחלים.

מקורות מחייה מסחריים

לפני הטלתן של הגבלות הגישה, שימש האזור בעיר העתיקה ובסביבתו כמרכז המסחרי של כל דרום הגדה המערבית. הסקר דלעיל, שערכו "בצלם" ו"האגודה לזכויות האזרח בישראל", מצא כי בסך הכול נסגרו 1,829 בתי עסק פלסטיניים ומחסנים בעיר העתיקה, או יותר משלושה רבעים מבתי העסק שנבדקו בסקר. אף שמרבית החנויות נסגרו בשל קשיים המונעים גישה לקוחות וספקים לאזור, לפחות 440 בתי עסק שנבדקו בסקר נסגרו בצווים של הצבא הישראלי, המתחדשים מדי שישה חודשים עד עתה. בסך הכול נודעה להגבלות הגישה בעיר העתיקה של חברון השפעה הורסנית על מחייתן של אלפי משפחות פלסטיניות, באזור זה ובמקומות אחרים בעיר חברון.

"השער נסגר כלילות, ולכן בכל פעם שיש אירוע משפחתי בביתו של קרוב משפחה אנחנו צריכים לבלות שם את הלילה. זה בכדי להימנע מהליכה למרחק רב בדרך העוקפת, שבה אנחנו עלולים להיתקל בחיילים שיכולים לעכב את הגברים כמשפחה. זה כבר קרה למשפחות רבות."

אום עלי, אם לארבעה, בני דאר.

יותר משעה וחצי, או לבקש מדיירי אחד הבתים המועטים בשכונה שבהם יש נקודת גישה נוספת רשות לעבור דרך ביתם. מרואיינים שדיברו עם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים מסרו, שהנתיב החלופי שבו הם נאלצים להשתמש בכדי להגיע לבתיהם מהווה מקור לתחושת אי-ביטחון קשה.

"לפני שבוע, אחרי שעברנו בשער, הקיפו את בעלי ארבעה ילדי מתנחלים רכובים על אופניים, ירקו בפניו והתחילו לקלל אותו. אחד הילדים משך ברגל של בתי בת השנתיים, ראוועה, וניסה להוציא אותה מזרועותי. רק אחרי שראוועה ואני התחלנו לצרוח התערב חייל שעמד במרחק כמה מטרים וצפה בתקרית, והורה לארבעת ילדי המתנחלים להסתלק. לובנא, אם לשניים, בני דאר.

הרציונאל מאחורי הגבלות התנועה

בשנת 2007, בתגובה על מצב זה, הגישה האגודה לזכויות האזרח בישראל לצה"ל חוות דעת מומחים של קציני צה"ל בכירים במילי, ובה הצעה למודל שיאפשר לצבא להגן על המתנחלים מבלי לבודד את האזור מיתר העיר. תגובת הצבא להצעה היתה כדלקמן:

נראה שהבסיס לחוות הדעת נשל המומחים הביטחוניים, שעל פיה הפלסטינים יכולים לחיות חיים נורמליים באזור לצד ישראלים, אינו עולה בקנה אחד עם עקרון ההפרדה שעליו מבוססת תוכנית כוחות הביטחון לאבטחת המרחב... איך אפשר למנוע חיכוך במרחב הכלול בשכונות הללו כשהיי מסחר פלסטיניים שוטפים מתנהלים על סף דלתם (ובמרבית המקרים אפילו מתחתם או לצידם)?³²

אף שהסקר נערך ב-2007 ונתונים עדכניים אינם זמינים, ביקורי שטח וראיות אנקדוטליות שאסף המשרד לתיאום עניינים הומניטריים מצביעים על כך שבמהלך תקופת הדיווח לא חל שינוי משמעותי ברמת הפעילות המסחרית באזור המושפע לרעה.

אי-ביטחון

הגבלות התנועה המתמשכות כשלעצמן מהוות מקור לאי-ביטחון, בעיקר בשל הפרישה המסיבית של כוחות ישראליים החולשים על התנועה לאזור ואוכפים את ההגבלות השונות. עצם הדרישה שתושבים יעברו במחסום צבאי ויציגו את חפציהם לבדיקה בכל פעם שהם נכנסים לאזור או יוצאים ממנו הינה, כשלעצמה, מקור לחיכוכים ולחרדה. זאת בנוסף לאיום הקבוע של אלימות מתנחלים, של מבצעי החיפוש שהצבא מנהל באופן שוטף, ושל תפיסת גנות על ידי הצבא לשימוש כנקודות תצפית.

במקרים מסוימים הגבלות התנועה מאלצות תושבים לעבור באזורים מוכים בפעילות עבריינית, לרבות סחר בסמים, בכדי להגיע לביתם או לצאת ממנו. בעשור האחרון שגשגה פעילות מסוג זה בחלקים מסוימים של העיר העתיקה, בשל הריק שנוצר באכיפת החוק לאחר שישראל התנערה ממילוי תפקיד זה, ואילו משטרת הרשות הפלסטינית אינה יכולה לפעול בשטח H2, כמותנה בפרוטוקול חברון משנת 1997 שעליו חתמו ישראל ואש"ף.

זה מה שקורה לכאורה משפחות המתגוררות בשכונת בני דאר שבעיר העתיקה. הרחוב העיקרי המקשר אזור זה עם יתר העיר (באב אל חיאן) נחסם על ידי הצבא ונותר סגור בכל שעות היום והלילה. כתוצאה מכך, במקום ללכת למרחק מטרים ספורים, נאלצים התושבים ללכת ברגל במסלול עוקף (שההליכה בו גוזלת כ-15 דקות) העובר במנהרה חשוכה, בחורבות של בית ואז יוצא מבעד לשער רחוב שהצבא סוגר מדי לילה בשעה תשע. אם הם צריכים לצאת את בתיהם או לחזור אליהם אחרי שעה זו, נאלצים התושבים ללכת בדרך עוקפת ארוכה בהרבה (שההליכה בה נמשכת

לתת מענה לצרכים ביטחוניים. עם זאת, ההחלטה אינה מרחיבה ומפרטת את הנימוקים החוקיים המצדיקים את הגבלות הגישה הקיצוניות הנקוטות כעת.

בהערות הסיכום שלה ביחס לישראל, נדרשה ועדת האו"ם לביעור כל סוגי האפליה הגזעית למצב בחברון, והמליצה לישראל לבחון מחדש את האמצעים שנקטה בעיר, על מנת להבטיח שההגבלות על חופש התנועה הינן "זמניות ויוצאות מן הכלל בלבד בטבען, אינן מיושמות באופן מכלה, ואינן מובילות לכידודן של קהילות."³³

בין 2004 ל-2006 הגישו עיריית חברון, תושבים יחידים וכמה ארגונים לא ממשלתיים כלסטיניים וישראליים לבית המשפט העליון הישראלי (בשבתו כבית משפט גבוה לצדק) מספר עתירות, שערערו על חוקיותן של הגבלות הגישה באזור H2. לאחר מכן איחד בית בג"ץ את העתירות, וביוני 2011 קיבל החלטה שבה דחה אותן. בפסיקה המשתרעת על פני עמוד וחצי סקר נשיא בג"ץ כמה מההקלות שיושמו או הוצעו על ידי הצבא בשנים האחרונות, וקיבל את עמדת המדינה שעל פיה, חרף השיפור היחסי במצב הביטחוני בחברון (לדברי הצבא), הגבלות הגישה הקיימות עדיין נחוצות על מנת

V. אזור בקעת הירדן

בסתיו 2010 החל מחסום מעלה אפרים, השוכן בחלקה המרכזי של בקעת הירדן, להיות מאויש באופן לא סדיר, ובכך הפך למחסום חלקי. עם זאת, הרשויות הישראליות הודיעו למשרד לתיאום עניינים הומניטריים כי הכללים וההגבלות שמזכרו לעיל עדיין תקפים. למעשה, ולמרות הירידה ברמת האכיפה, לאור אי-הוודאות והסיכונים הנלווים למעבר לא מורשה במחסום, נותרה השפעתו של שינוי זה מוגבלת בלבד, ובנפח התנועה הפלסטינית העוברת דרכו נרשמה עלייה זעירה מאוד. תצפיות שטח מיוני-אוגוסט 2011, אחרי סוף תקופת הדיווח, מצביעות על כך שמחסום ייטב נותר גם הוא לא מאויש מעת לעת, עובדה המעלה את האפשרות שהמודל הנהוג במחסום מעלה אפרים מיושם גם כאן.

לצומת זאת, המעבר בשני המחסומים המובילים לחלקה הצפוני של בקעת הירדן, מחסומי תייסיר וחמרה (המכונה גם מחסום "בקעות") נותר מוגבל ונתון לפיקוח הדוק. כלי הרכב הממתינים בתור מורשים להתקרב למחסומים הללו רק אחרי שהחיילים בו קוראים להם לעשות כן; כל הנוסעים נדרשים לצאת את כלי הרכב ולעבור בנתיב ההולכי רגל, שבקצהו הם עוברים בגלאי מתכות וכל התעודות והחפצים שלהם נבדקים. מטען המועמס על כלי רכב מסחריים עובר בדיקה ויזואלית, ומעת לעת מתבקשים בעליו לפרוק אותו לצורך בדיקות נוספות.

העיכובים במחסומים הללו משתנים על פי נפח התנועה, סוג כלי הרכב ורמת הבדיקה, ונעים בדרך כלל בין 5 ל-45 דקות. בעת תקרית או התראה ביטחונית, שכיחים גם עיכובים הנמשכים עד שעתים. בסך הכול הפלסטינים סבורים כי הגישה דרך שני המחסומים קשה ובלתי צפויה במיוחד.

אזור בקעת הירדן כולל (לצורך דוח זה) את מרבית נפות טובס ויריחו ואת החלק הצפוני של חוף ים המלח בנפת בית לחם, שטח המהווה כמעט 30 אחוזים מן הגדה המערבית. באזור זה, כגיעתן של הגבלות הגישה שהטילה ישראל בשנים האחרונות היא מן החמורות ביותר. הגבלות אלו העמידו את הכבישים הראשיים ואת מרבית המשאבים הטבעיים בבקעת הירדן לרשותם הכמעט בלבדית של המתנחלים והצבא הישראלי. כמו באזורים אחרים, גם כאן נרשמו במהלך תקופת הדיווח שינויים מועטים בלבד בכל האמור בהגבלות אלה, שהמשיכו לגרום למצוקה הומניטרית עבור חלק משמעותי של האוכלוסייה הפלסטינית של בקעת הירדן, ובמיוחד בדואים ורועים, וכן צמצמו את ההזדמנויות הכלכליות לכלל האוכלוסייה הפלסטינית.

הגבלות על התנועה דרך מחסומים

בין אזור בקעת הירדן ליתר הגדה המערבית מפרידים עשרות מכשולים פיסיים, לרבות כמעט 30 קילומטרים של שוחות וסוללות עפר, שחודשו וחוזקו במהלך תקופת הדיווח (מרס 2011). כתוצאה מכך הוגבלה כל התנועה אל האזור וממנו לחמש דרכים, שעל ארבע מהן חולשים מחסומים (תייסיר, חמרה, מעלה אפרים וייטב), ורק הדרומית מביניהן (כביש I מדרום ליריחו) פטורה ממחסומים.³⁴

תושבי בקעת הירדן מורשים לעבור עם כלי רכבם בשלושה מארבעת המחסומים (תייסיר, חמרה וייטב), בתנאי שכלי הרכב רשום בבקעת הירדן על שם הנהג. לעיתים קרובות, תושבים המנסים להיכנס לבקעת הירדן כשהם נוהגים בכלי רכב הרשום בבקעת הירדן, אבל לא על שמם, אינם מורשים לעבור במחסום. מי שאינם תושבי הבקעה מורשים לעבור במחסומים הללו רק ברגל, או אם הם נוסעים בתחבורה ציבורית רשומה. כלי רכב אחרים מורשים לעבור במחסומים במקרים חריגים, אחרי שביצעו נוהל "תיאום מוקדם" עם הרשויות הישראליות.

שני פלסטינים נורו למוות במחסום חמרה

בשתי תקריות נפרדות, בינואר 2011, ירו חיילים ישראלים למוות בשני פלסטינים שהתקרבו למחסום חמרה. במקרה הראשון (ב-2 בינואר) פתחו החיילים באש לעבר גבר שאחז במה שנראה להם כ"חפץ חשוד" ואשר זוהה מאוחר יותר כבקבוק זכוכית, כאשר הלך ב"נתיב לא מורשה ולא ציית להוראה לעצור.³⁵ לדברי עדי ראייה, האיש נפל על ברכיו, ואז קם שוב על רגליו כשהוא מרים את ידיו באוויר, ונורה בחזהו. במקרה השני (ב-8 בינואר) נורה האיש, שהועסק בהתנחלות ישראלית בבקעת הירדן, לאחר שהתקרב למחסום כשהוא מניף את ידיו, מסמן את תנועת הניצחון וצועק "אללה אכבר". אף שלדברי עמיתיו שנמצאו במקום האיש "רק התלוצץ", דובר הצבא הישראלי מסר שנשא עליו מתקן נפץ וסכין.³⁶ אף אחת משתי התקריות לא הובילה לפתיחה בחקירה פלילית על ידי הרשויות הישראליות, מאחר שחקירה פנימית של הצבא מצאה שהחיילים פעלו על פי נהלי הפתיחה באש.

הגבלות על הגישה לאדמה

מאז 1967 תפסו הרשויות הישראליות יותר משלושה רבעים (78.3 אחוזים) ממשאבי האדמה הזמינים בבקעת הירדן, או כ-1.3 מיליוני דונמים, והקצו אותם לצבא הישראלי ולהתנחלויות שהוקמו באזור.³⁷

נכון להיום קיימות ברחבי בקעת הירדן 37 התנחלויות, שאוכלוסייתן מונה בסך הכול כ-9,500 נפשות. בעוד שגבולותיהן החיצוניים של ההתנחלויות הללו מכסים "רק" 1.4 אחוזים מהשטח, הרי שיחד עם השטחים הנוספים הכלולים בגבולותיהן המוניציפאליים או מוקצים לחקלאות, ההתנחלויות שולטות ישירות בכ-15 אחוזים משטח בקעת הירדן.³⁸ השטח בתוך הגבולות המוניציפאליים של ההתנחלויות נסגר לכניסת פלסטינים בצו צבאי.

חשוב מכך, במהלך השנים הכריז הצבא הישראלי על כ-56 אחוזים מאדמת בקעת הירדן כ"שטחים צבאיים סגורים", מרביתם (46 אחוזים) לצורכי אימונים צבאיים (שטחים המכונים גם "שטחי אש") ו-10 האחוזים הנותרים כ"אזור חייץ" לאורך נהר הירדן. מתוקף החקיקה הצבאית הרלבנטית, הגישה לשטחים צבאיים סגורים אסורה על כל אדם ולכל מטרה שהיא, למעט למי ששהו בשטח לפני שנסגר. למפקד הצבאי נתונה הסמכות לעצור את מי שנכנסים לשטח בלא הרשאה ולהחרים את בעלי החיים שלהם.³⁹ בנוסף על כך, כ-21 אחוזים משטח בקעת הירדן הוכרזו בעשורים האחרונים ל"שמורות טבע", שכל פיתוח או שימוש בהן אסורים

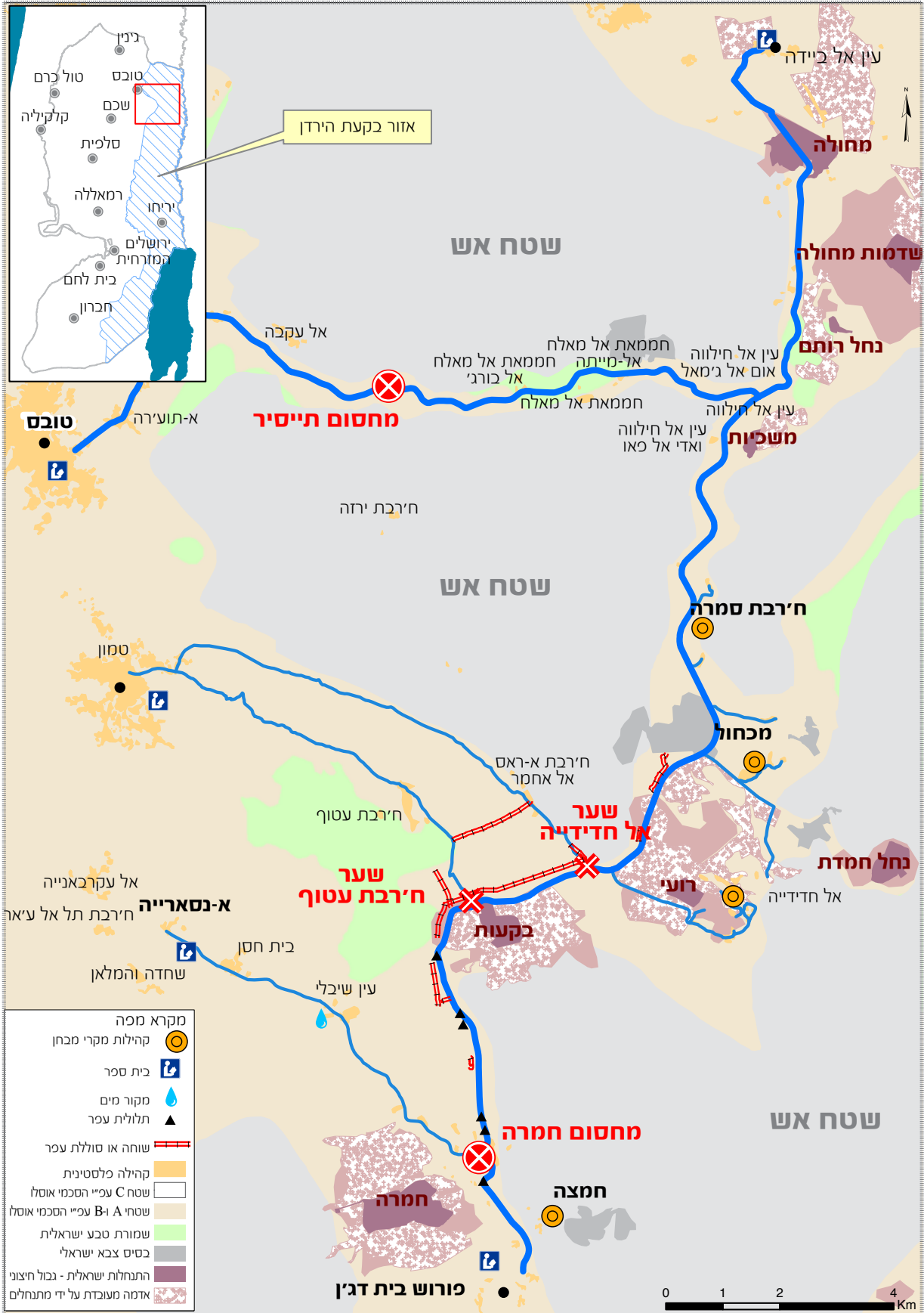
בצו צבאי. כשמביאים בחשבון את החפיפה בין שתי הקטגוריות, הישטחים הצבאיים הסגורים ו"שמורות הטבע" מכסים כ-64 אחוזים משטח בקעת הירדן.

בשל המחסור בחלופות נאותות, ולאור האכיפה החלקית והלא עקבית של הגבלות על הגישה לאדמה, לרבות היעדר סימון מדויק, עשו פלסטינים שימוש בכמה מהשטחים שיועדו ל"שטחי אש" ו"שמורות טבע", בעיקר למרעה. ברם, הרועים העושים כן מסתכנים בקנסות שמטילים פקחי הרשות הישראלית להגנת הסביבה, במעצר, בתקיפה, או בהרג או בהחרמה של עדריהם; במשך תקופת הדיווח רשם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים 22 תקריות כאלו בסך הכול.

הפגיעה במקורות מחיה חקלאיים

אזור בקעת הירדן מתאים מאוד לפעילות חקלאית, בעיקר הודות לאדמתו הפורייה ולאקלימו החם, המאפשר קטיף מוקדם של גידולי חורף וקיץ וחשיפה מופחתת של היבול למחלות. ברם, בעוד שהתנחלויות ישראליות באזור ניצלו את התנאים הנוחים הללו לפיתוח עסקים חקלאיים רווחיים להפליא, המשתרעים על כ-85,000 דונמים (או 5 אחוזים מבקעת הירדן), התפתחותו של המגזר החקלאי הפלסטיני נפגעת קשות בשל הגבלות גישה ותנועה, בצירוף עם מחסור במים להשקיה.

העובדה שרובן הגדול של האדמות בבקעת הירדן הינו מחוץ לתחום לשימוש ולפיתוח פלסטיניים היא

על כי אומדן שביצעו האו"ם והסוכנויות ההומניטריות השותפות לו בשנים 2009 ו-2010, ברחבי שטח C של הגדה המערבית חיים בקהילות מסוג זה כ-27,500 בני אדם, רובם הגדול באזור בקעת הירדן. על מנת לאמוד את פגיעתן של הגבלות הגישה, ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים במקבץ של ארבע קהילות, כאלו, שכלל אוכלוסייתן מונה כ-500 נפשות. הקהילות, השוכנות באזור אל בוקעיה שבצפון בקעת הירדן, הינן מכחול, אל חדידייה, חירבת סמרה וחירבת חומצה.⁴¹

גישה לחינוך

משטר התכנון המגביל שמיישמות הרשויות הישראליות בשטח C גרם למחסור משמעותי בתשתיות בתי ספר. בקהילות אל בקעיה לא ניתן לבנות בתי ספר כלשהם, משום שהתושבים אינם יכולים להשיג היתרי בנייה. כתוצאה מכך, בשנת הלימודים 2010-2011 נאלצו 166 ילדים מהקהילות הללו לנסוע למרחקים גדולים, מ-27 עד 47 קילומטרים, בכדי להגיע לבתי הספר היסודיים שלהם. כמחצית מהם בקירוב למדו בבתי ספר בטובס ובטמון, ולשם כך נאלצו לנסוע למרחק רב בדרך עוקפת ולעבור באחד משני המחסומים אל תוך האזור.²⁴ תושבים שרואיינו, ביניהם נהג אוטובוס ההסעות לבית הספר, דיווחו על תקריות תכופות של התעללות והשפלות בידי חיילים ישראלים, כשהילדים יורדים מהאוטובוס. את הכביש הישיר המחבר את הקהילות לבתי הספר באזור ועוקף את המחסומים חוסם שער דרך. הצבא הישראלי פותח שער זה רק שלוש פעמים בשבוע, פעמיים ביום, לדקות ספורות, והוא נועד רק לתושבי אל חדידייה ומכחול; לא ניתן לסמוך על מועדי הפתיחה, עובדה המגבילה עוד יותר את מידת התועלת שהשער עשוי להביא לנסיעה היומית לבית ספר.

בשל המרחק הרב, עלויות ההסעה הגבוהות וההצקות במחסומים, הורים חוששים להרשות לילדיהם לנסוע בדרך זו באופן יומיומי. כתוצאה מכך, רוב הילדים הלומדים בבתי הספר בטובס ובטמון נשארים במשך השבוע בעיירות הללו, לבדם או אצל קרובי משפחה, וחוזרים הביתה בסופי שבוע. התושבים שרואיינו הביעו את חששם מן הירידה בהישגי הילדים בלימודם בשל אי-יכולתם של הורים לפקח ולעקוב אחר לימודי ילדיהם, מאיכות התזונה והפגיעה בלכידות המשפחה.

הגורם העיקרי לכך שהמגזר החקלאי הפלסטיני במקום מדשדש ותקוע. הבנק העולמי העריך שלו היו הרשויות הישראליות מתירות לפלסטינים גישה ל-50,000 דונמים של אדמות שכרע אינן מעובדות, ובמקביל מקלות הגבלות אחרות (כולל ההגבלות על תנועה במחסומים ועל הגישה למים), היו הצעדים הללו יכולים לייצר הכנסות בסך מיליארד דולרים בשנה.⁴⁰

הפלסטינים העוסקים בכל זאת בחקלאות מתמודדים עם אילוצים משמעותיים. חקלאים ואנשי מפתח שרואיינו על ידי המשרד לתיאום עניינים הומניטריים הדגישו את ההשפעה השלילית של ההגבלות במחסומים, שהביאו לירידה בתוצרת, ירידה במכירות, רווחיות מוגבלת וצמיחה מופחתת:

- ההגבלות על מעבר נהגים שאינם תושבי הבקעה במחסומים יצרו מחסור מלאכותי בנהגי משאיות, במיוחד בעונות הקטיף. בניסיון להתמודד עם בעיה זו, מעדיפים חקלאים מסוימים לשלוח את היבולים בדרך הדרומית, הארוכה והיקרה יותר (כביש 1). מעריכים שעלויות ההובלה הנוספות הנובעות מהשימוש בדרך עוקפת זו מגיעות ל-7.1 מיליון שקלים בשנה לפחות.
- תוצרת חקלאית הנשלחת דרך המחסומים נפגעת מן העיכובים התכופים, שהם תוצאה של נהלי הבדיקה. העלות המצטברת של עיכובים כאלה מוערכת ב-3,000 ש"ח ליום או 1.2 מיליון ש"ח בשנה.
- סחורות חקלאיות מסוימות, במיוחד דשנים, מעוכבות או שכניסתן נאסרת, על פי שיקול דעתם של החיילים.
- כתוצאה מהמגבלות המונעות את גישתם של סיטונאים, שאינם יכולים לבוא לבדוק את התוצרת לפני רכישתה, פנו רבים מהם לשווקים נגישים יותר בגדה המערבית, או ליבוא מישראל. סיטונאים בשוק הירקות בשכם, למשל, דיווחו כי מאז 2005 ניכרה ירידה של עד 60 אחוזים ברכישות מבקעת הירדן.

הפגיעה בקהילת רועים

בשל אורח החיים הייחודי של קהילות הבדואים וקהילות רועים אחרות, הפגיעה שפוגעות בהן ההגבלות שהטילו הרשויות הישראליות היא מן החמורות ביותר.

ההתנחלות הסמוכה, רועי, הנהנית מאספקת מים בלא הפרעה לצריכה ביתית, כמו גם מכמויות גדולות של מים מסובסדים להשקיה.

מאחר שנקודת המילוי הקרובה ביותר נמצאת מעברו השני של מחסום חמרה (בכפר עין שיבלי), רק שני ספקי מים עומדים בקריטריונים שדורשות הרשויות הישראליות לצורך מעבר במחסום והובלת מים במיכליות לארבעת הקהילות באל בקעיה. עלויות ההובלה הגבוהות מגולגלות על התושבים, המשלמים 25 ש"ח למ"ק מים, מחיר גבוה פי חמישה מהמחיר שמשלמים בתי-האב המחוברים לרשת המים (5-4 ש"ח למ"ק). יתרה מכך, מאחר שהמעבר במחסום חמרה אינו ודאי, שני הספקים מסרבים להוביל מים אלא עבור 6-7 הזמנות באותו היום, ומפחיתים בכך עוד יותר את הצפיות של אספקת המים. על פי הערכותיהם של נציגי הקהילה, אלמלא ההגבלות במחסום חמרה ניתן היה להפחית בשליש את מחיר המים מאותה נקודת מילוי.

המחירים הגבוהים שמשלמות קהילות שמלכתחילה הן עניות מאוד הביאו לשיעורי צריכה נמוכים מאוד, הנאמדים בכחות מ-30 ליטרים לנפש ליום לכל הצרכים, כולל השקיית בעלי חיים. לשם השוואה,

בנוסף, הגבלות גישה הן הגורם העיקרי לשיעורי הנשירה הגבוהים שדווחו. אף שלא ניתן היה להשיג נתונים מדויקים, הדיון בקבוצת המיקוד הבהיר כי רוב התלמידים נושרים אחרי כיתה ט'. כן ברור שאצל בנות שיעורי הנשירה גבוהים משמעותית, וקורים בשלב מוקדם יותר, מאשר אצל בנים, בחלקו בשל רצונם של הורים לצמצם את חשיפת בנותיהם לסיכון של הצקות במחסומים. תושבים מעריכים שכחות מ-10 אחוזים מהילדים עומדים בכחינות הבגרות (תווגייה) בסיום הלימודים התיכוניים.

גישה למים

כמו בתחום החינוך, משטר התכנון המגביל המיושם בשטח C הוא הגורם העיקרי לפגיעה בפיתוחה של תשתית מים בסיסית.⁴³ במקרה של אזור אל בקעיה, המנהל האזרחי הישראלי (מנהא"ז) דחה בקשות חוזרות ונשנות (כולל בקשות של הצוות ההומניטרי המקומי) להתיר את התקנתה של נקודת מילוי מים ליד קהילת חדידייה, צעד שיפחית עלויות ויהפוך את אספקת המים לאמינה יותר.⁴⁴ זאת חרף העובדה שוועדת המים המשותפת הישראלית-פלסטינית אישרה נקודת מילוי זו ביולי 2009. יתרה מכך, סירובו של המנהא"ז עומד בניגוד חריף לגישה שאימץ כלפי

התהוותם של בתי ספר לא רשמיים

כניסיון להתמודד עם הפגיעה שגורמות הגבלות הגישה, הקימו מספר קהילות בבקעת הירדן, בסיועה של תנועת הסולידריות של בקעת הירדן, בתי ספר לא רשמיים מאולתרים. בנובמבר 2010 הוקם בקהילת עין אל חילוה בית ספר כזה, השוכן באוהל ומנוהל על ידי מורים מתנדבים, ואשר לומדים בו 29 ילדים בגיל בית הספר היסודי. שני מתקנים דומים נפתחו במרס 2011 בקהילת מכחול (גן) וראס עין אל עוגיה (בית ספר יסודי). בתי הספר הללו פועלים בתנאים דלים להחריד, לרבות הגנה לא מספקת מפגעי מזג האוויר, קרבה רבה לכבישים ראשיים, סביבה לא היגיינית והיעדר פיקוח על תוכנית הלימודים ואיכות המורים. "אין לנו ברירה. יש לנו ילדים ואנחנו רוצים שהם ילמדו בבתי ספר בלי שייאלצו לסבול במחסומים או לחיות הרחק ממשפחותיהם," אמר אחד ממנהיגי הקהילה.

במיכליות. שנית, לנהלים במחסומים נודעת השפעה שלילית על איכות המזון הנרכש ועל סוגיו. תושבים מסוימים דיווחו, שבשל הטמפרטורות הגבוהות באזור הם נמנעים ככל האפשר מהעברת תוצרים מסוימים במחסומים, מאחר שאלה עלולים להתקלקל במקרה של עיכוב ממושך. נהג זה מעורר חששות לבריאות התושבים, שתזונתם מוגבלת ואינה מגוונת.

ארגון הבריאות העולמי ממליץ על 100 ליטרים לנפש ליום ככמות המינימלית שעדיין עונה על כל הצרכים הכימיים. הגישה המוגבלת למים תרמה לדלדול נוסף של משאביהן הכספיים של הקהילות הללו, להידרדרות בבריאות ובפריון של בעלי החיים שלהן, ולפגיעה בהרגלי ההיגיינה האישית.

ביטחון תזונתי ותזונה

סקר שהאיים השלים בפברואר 2010, ואשר בדק קהילות רועים בשטח 'C' מצא כי שיעורי אי-הביטחון התזונתי הינם 79 אחוזים, לעומת 25 אחוזים בכלל האוכלוסייה הפלסטינית בגדה המערבית.⁴⁵ בקרב ילדים שגילם פחות מחמש הראה הסקר גם רמות גבוהות ומדאיגות של תת-תזונה חריפה (28.5 אחוזים). כעבור שנה, בעקבות התערבות סיוע במזון מסיבית של סוכנות הסעד והתעסוקה של האיים ותוכנית המזון העולמית, הופחת שיעור אי-הביטחון התזונתי ל-55 אחוזים. מידע שנאסף לצורך דוח זה בארבע הקהילות הבדואיות באזור אל בקעיה מצביע על זיקה סיבתית חזקה בין הגבלות הגישה הפוגעות בתושבי הקהילות לבין הרמות הגבוהות של אי-ביטחון תזונתי שנרשמו בקרבן.

צריכת המזון בקהילות הללו מבוססת על שני מקורות עיקריים, ששניהם נפגעו מהגבלות הגישה: גידול בעלי חיים לצריכה עצמית - בעיקר כמקור לחלב, גבינה, ביצים ובשר; ורכישת פריטי מזון אחרים בעיירות סמוכות, כמו טמון וטובס. ראשית, ההכנסות מרעיית בעלי חיים נפגעו באופן שיטתי מן ההגבלות על הגישה למרעה טבעי ולמקורות מים, שאילצו את התושבים להסתמך על מספוא קנוי יקר ועל מים המובלים

VI. השטחים שבין הגדר לקו הירוק

"לבטל או להוציא מתוקף מייד את כל מעשי החקיקה והתקנות הנוגעות לחומה"⁵¹. בהחלטה ES-10/15 מן ה-20 ביולי 2004, דרשה העצרת הכללית של האו"ם מישראל לציית למחויבותיה המשפטיות כפי שהוגדרו בחוות הדעת של בדבי"צ.

נמשכות ההגבלות על גישה לאדמות חקלאיות שבין הגדר לקו הירוק

במרבית המקרים, הגישה לאדמות שהגדר מבודדת תלויה בהשגת היתר מהרשויות הישראליות. בכדי להגיש בקשה לקבלת היתר, או לחידושו של היתר קיים, על המבקשים לעמוד בשיקולים הביטחוניים הדרושים לכל ההיתרים שמנפיקה ישראל, וכן להגיש מסמכי בעלות או מיסוי תקפים על מנת להוכיח "קשר לאדמה" בשטח הסגור.

השפעתה השלילית של מדיניות זו ניכרה היטב בעונת מסיק הזיתים 2010: למרות שבדרך כלל מונפקים לחקלאים היתרים נוספים, כל בקשות ההיתרים של 70 מגישי בקשות מהכפר ואדי שאמי שבאזור בית לחם נדחו בגין היעדר מסמכי בעלות על האדמה. עתירה שהוגשה עוד בתחילתו של משטר ההיתרים, ב-2003, ואשר ערערה על חוקיותו של משטר ההיתרים של הגדר מכוח המשפט הבינלאומי והמשפט הישראלי גם יחד, נדחתה באפריל 2011 על ידי בית המשפט הישראלי הגבוה לצדק. לדברי העותרים ("המוקד - המרכז להגנת הפרט" והאגודה לזכויות האזרח בישראל) הנתונים שהגיש היועץ המשפטי לממשלה לכביץ מצביעים על כך שיותר מ-90 אחוזים מבקשות ההיתרים שנענו בסירוב בין 2006 ל-2009 נדחו בשל אי-היכולת להוכיח "קשר לאדמה", ולא משיקולים ביטחוניים.

בשטחים מסוימים תלויה גישתם של חקלאים לאדמה במערכת "תיאום מוקדם". כך קורה באזור בידו שבנפת ירושלים, שם נותקו היישובים בית אגזה, בידו ובית סוריק (שאוכלוסייתם מונה 11,500 נפשות בקירוב) מכמעט חמישים אחוזים מאדמותיהם החקלאיות. אדמותיהם נמצאות כעת מאחורי הגדר בגוש ההתנחלויות גבעת זאב, שהגישה אליו היא אך ורק באמצעות מערכת מסורבלת של תיאום מוקדם.⁵² ב-2011 הוטלו הגבלות

הגדר, יחד עם משטר השערים וההיתרים הנלווה אליה, מהווה עדיין את המכשול הגדול ביותר לתנועת פלסטינים ברחבי הגדה המערבית. בנייתם של 61.8% בקירוב מהגדר הושלמה, 8.2% נוספים נמצאים בבנייה ו-30% כבר מתוכננים אבל טרם נבנו. בדומה לשנים האחרונות, גם במהלך תקופת הדיווח הנוכחית בוצעה רק בנייה מועטה מאוד. רוב הבנייה שנעשתה לאחרונה היתה העתקות תוואי שעליהן הורה בית המשפט הגבוה לצדק הישראלי (בג"ץ), כמו למשל בכלעין, ביוני 2011, ארבע שנים אחרי שבג"ץ הורה על תיקון התוואי.⁴⁶ העתקות תוואי אחרות שעליהן הורה בג"ץ, כמו זו המתבצעת כרגע סביב קהילת חירבת גיבארה שבנפת טול כרם, ממשיכות את דפוס הוצאתן של קהילות פלסטיניות מתוך "אזור התפר" - השטח שבין הגדר לקו הירוק, שיועד כישטח צבאי סגור - וחיבורן מחדש ליתר הגדה המערבית.

ההחלטה על הקמת הגדר, שהתקבלה ב-2002, באה בעקבות מסע קטלני של פיגועי התאבדות שביצעו פלסטינים מהגדה המערבית בתוך ישראל. ברם, תוואי הגדר אינו נצמד קו הירוק, וכ-85 אחוזים בקירוב מ-708 הקי"מ של התוואי עוברים בתוך הגדה המערבית, ומותרים כ-9.4 אחוזים משטח הגדה המערבית (כולל השטח המכונה "שטח הפקר") בעברה הישראלי של הגדר.⁴⁷ הכללתן של התנחלויות, יחד עם השטחים המתוכננים להרחבתן העתידית, היא הגורם העיקרי לסטייתו של תוואי הגדר מן הקו הירוק.⁴⁸ השטח בעברה המערבי, או הישראלי של הגדר כולל 71 מ-150 ההתנחלויות ויותר מ-85 אחוזים מכלל אוכלוסיית המתנחלים בגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית.⁴⁹

בחוות הדעת המייעצת שהתפרסמה ביולי 2004, קבע בית הדין הבינלאומי לצדק (בדבי"צ) כי קטעי הגדר העוברים בתוך הגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית, יחד עם משטר השערים וההיתרים הנלווה אליה, מהווים הפרה של מחויבותיה של ישראל מתוקף המשפט הבינלאומי.⁵⁰ בדבי"צ קרא לישראל לחדול מבניית הגדר "כולל בירושלים המזרחית וסביבה"; לפרק את אותם קטעים של החומה שכבר הושלמו; וכן

נמשכת הירידה במספר הפלסטינים החיים בשטחים סגורים

ייעודו של "אזור התפר" בצפון הגדה המערבית, בשנת 2003, פגעה גם בפלסטינים המתגוררים בשטח הסגור שבין הגדר לקו הירוק, הואיל ואלה מביניהם שגילם למעלה מ-16 נדרשו להגיש בקשה להיתרי "תושב קבע" על מנת שיוכלו להמשיך להתגורר בבתיהם הם. מאחר שמרבית השירותים ומקורות המחיה נמצאים מעברה ה"פלסטיני" של הגדר, התושבים נאלצים לעבור במחסומי הגדר בכדי להגיע לבתי חולים ולמרפאות, לבתי ספר ולמקומות עבודה.⁵⁴ ההשפעה השלילית על גישת התושבים לשירותי בריאות מדאיגה במיוחד.⁵⁵ קרובי משפחה וספקי שירותים אחרים המתגוררים מחוץ לישטחים הסגורים נדרשים להשיג היתרי "מבקרים" על מנת להגיע ליישובים הללו.

העתקת תוואי הגדר, בשנים האחרונות, "חיברה מחדש" כמה מיישובי "אזור התפר" ליתר הגדה המערבית. נכון לעכשיו מתבצע תיקון של התוואי סביב חירבת גיבארה (אוכלוסייה: 300 נפשות בקירוב) שבנפת טול כרם,

חמורות על כניסה של פלסטינים לאדמות באזור בידו, בשל מחלוקת בין המת"ק הישראלי לחקלאים בגין אכיפתו של "לוח שנה עונתי", הנוקב במספר המדויק של ימי הגישה הדרושים לכל סוג של יכול חקלאי ולכל שטח אדמה.⁵³

הכניסה לאדמות שבין הגדר לקו הירוק מתועלת דרך נקודת גישה רשמית, בדרך כלל שער, הנקוב במפורש בהיתר או ברשימת התיאום. כרגע קיימים 66 שערי גדר, הנפתחים על בסיס יומי, עונתי או עונתי-שבועי. רובם פתוחים רק לפרק זמן מוגבל במשך היום. אף שבעונת המסיק מועדי פתיחת המעברים מוארכים בדרך כלל, לא די בהארכה זו לאפשר לחקלאים לבצע את כל הפעילויות החקלאיות שיש לבצע כל השנה, כמו חריש, גיזום, דישון והדברת מזיקים ועשבים שוטים. כפי שתועד בדוחות רבים של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים על הגדר, הקצאתם המוגבלת של ההיתרים הללו, יחד עם המספר ומועדי הפתיחה המוגבלים של שערי הגדר, פגעו קשות בנהגים החקלאיים וחיבלו בפרנסה הכפרית ברחבי הגדה המערבית.

מובלעת אבו קבייטה: מניעת הגישה לבית ספר

ביישוב "אזור התפר" אבו קבייטה שבדרום חברון מתגוררים כ-100 בני אדם, שנדרשו מאז תחילת 2009 להשיג היתרים על מנת להמשיך להתגורר בבתיהם. בכדי להגיע לבית הספר, בעיירה הסמוכה אמיזל, מעברה השני של הגדר, נאלצים 15-20 הילדים המתגוררים ביישוב ללכת מדי יום ברגל למרחק 2 קילומטרים (בכל כיוון) ולעבור במחסום בית יתיר פעמיים ביום. בכדי שיוורשו לעבור במחסום עליהם להציג את תעודות הלידה שלהם, לעבור בגלאי מתכות ולהציג את הילקוטים שלהם לבדיקה בידי סגל המחסום. נהלי הבדיקה החמורים במחסום זה מהווים מקור לתחושת אי-ביטחון וגורמים לעיכובים תכופים, שני גורמים שעל פי הדיווחים פוגעים ברווחתם הפסיכולוגית של הילדים ובהישגיהם בלימודים.

בעקבות החלטת בג"ץ הישראלי. ההחלטה התקבלה בעקבות עתירה שהגישו התושבים, בה דרשו את פירוק קטע הגדר המפריד את הכפר מיתר הגדה המערבית. העתקת התוואי "משחררת" אמנם את הקהילה מהריק הבירוקרטי והחברתי שבו היא נתונה כעת, לצורך בנייתם של קטעי הגדר החדשים נתפסו ויושרו 587 דונמים של אדמה חקלאית השייכת לחמישים משפחות מהכפר הסמוך, פרעון.⁵⁶

בסך הכול, למרות הרחבתו של "אזור התפר" דרומה, פחת מספר בני האדם המתגוררים בשטחים הסגורים שבין הגדר לקו הירוק מכ-10,000 ב-2003 ל-6,500.⁵⁷ ואולם אם תושלם הגדר כמתוכנן, יתגוררו בין הגדר לקו הירוק כ-25,000 פלסטינים תושבי הגדה המערבית, בנוסף על מרביתם של 270,000 תושבי ירושלים המזרחית הפלסטינים. רוב היישובים הללו נמצאים בכפת בית לחם, שם ינתק תוואי הגדר המקיף את גוש ההתנחלויות גוש עציון כ-22,000 תושבים (בתשע קהילות כפריות) מן המרכז העירוני.

הגבלות חמורות על סחורות המועברות אל "אזור התפר" וממנו

תנועת סחורות אל יישובים בשטח הסגור שבין הגדר לקו הירוק ("אזור התפר") ומהם נתונה לפיקוח הדוק ולהגבלות חמורות, בכל האמור הן בסחורות לשימוש מסחרי והן לצריכה אישית. החנויות בכפרים ברטעה א-שרקיייה (אוכלוסייה: 5,000 נפש) וחירבת גיבארה (אוכלוסייה: 300 נפש), למשל, תלויות במספר מוגבל של משאיות רשומות (42 משאיות לברטעה ו-20 לגיבארה) היכולות להביא לכפרים סוגים וכמויות מוגבלים של סחורות מסחריות מספקים בגדה המערבית. כל משאית יכולה לשאת רק שני מצעי סחורות שגובהם אינו עולה על 1.2 מטרים. כניסתם של חומרי בנייה מהגדה המערבית ל"אזור התפר" אסורה. ואף שהתושבים יכולים להזמין סחורות מישראל, שלרוב הן יקרות יותר, הם עצמם אינם מורשים להיכנס לישראל, מאחר שהיתר "תושב הקבע" שלהם תקף רק ל"אזור התפר". במחסומי הגדר יש לפרוק את הסחורות מהמשאית לבדיקה, נוהל הנמשך יותר משעה ולעיתים קרובות גורם נזק לסחורות. יציאתן של סחורות מסחריות מ"אזור התפר" ליתר הגדה המערבית מצריכה אף היא תיאום מוקדם. כשזה אינו ניתן, המשאיות חייבות להשתמש במחסום המסחרי הרגיל, דרישה המייקרת את עלויות ההובלה ומאריכה את זמני השילוח. כמות הסחורות שיחידים יכולים להכניס לצריכה אישית נתונה גם היא לפיקוח הדוק ולהגבלות חמורות.

VI. גישה לאדמות בקרבת התנחלויות

בשנים האחרונות הוחלה על הגישה לאדמות פרטיות הממוקמות בתוך גבולותיהן החיצוניים של התנחלויות דרישה ל"תיאום מוקדם" עם משרדי המת"ק הישראליים. חקלאים שנכללו ב"רשימות התיאום" להתנחלות מסוימת נדרשים בדרך כלל להראות את תעודות הזהות שלהם למאבטחים המאיישים את הכניסה או השער להתנחלות. במקרים אחדים מחילות הרשויות הישראליות משטר זה על אדמה פלסטינית שגודרה על ידי מתנחלים בלא כל הרשאה.

במספר רב יותר של מקרים אחרים, הגישה של פלסטינים לאדמות חקלאיות בקרבת התנחלויות לא הוגבלה על ידי מחסומים פיסיים, אלא באמצעות הפחדה שיטתית מצד מתנחלים. בעקבות פסיקה המהווה ציון דרך, שבניץ הישראלי קיבל ב-2006,⁵⁹ החלו הרשויות הישראליות להרחיב בהדרגה את משטר "התיאום המוקדם" לשטחים חקלאיים שבהם נקטו מתנחלים הפחדה באופן חוזר ונשנה. סוג זה של תיאום, שנועד לאפשר לכוחות ישראליים להתפרש מראש ולאבטח את השטח בעת שהחקלאים עובדים בו, מיושם בעיקר בעונת המסיק (אוקטובר - נובמבר), והופך את הגישה בעיתות אחרות של השנה ללא-

מאז תחילת הכיבוש הישראלי ב-1967, נתחים גדולים מאדמות הגדה המערבית הפכו מחוץ לתחום לפלסטינים, בעקבות הקצאתם או ההשתלטות עליהם לבניית התנחלויות. כרגע קיימות כמעט 150 התנחלויות, לצד כ-100 מאחזי התנחלות לא מורשים, שסך אוכלוסייתם מונה כ-500,000 נפש. בספטמבר 2010, לאחר פקיעתה של הקפאת הבנייה בהתנחלויות שעליה הכריזה ממשלת ישראל בתחילת אותה שנה, התחדשה הרחבת ההתנחלויות, עם בנייתן של כ-2,000 יחידות דיור חדשות ב-75 התנחלויות שונות.⁵⁸

הגבולות החיצוניים של ההתנחלויות מסומנים פיסית בתיל דוקרני, גדרות אלקטרוניות ו/או דרכי פטרולים. כמה מהמחסומים הפיסיים הללו הוקמו על ידי מתנחלים בשנים האחרונות, בלי כל הרשאה רשמית, אבל בהסכמת הרשויות הישראליות. התנחלויות רבות כוללות בגבולותיהן החיצוניים אדמה חקלאית השייכת לפלסטינים ומעובדת על ידם, ואשר לא הופקעה או נתפסה רשמית לבניית ההתנחלות או הרחבתה. בעשור האחרון הוגבלה מאוד הגישה לאדמות הללו או שנמנעה לחלוטין, ובתקופת הדיווח הנוכחית לא נרשם כל שינוי משמעותי במצב.

לא גודר, או משום שאליונות המתנחלים בתוכו אינה נתפסת כשיטתית. ברבים מהמקרים הללו נובעים האילוצים מהגבלות גישה אחרות, שאותן מיישם הצבא כדי להגן על ההתנחלויות (ראו מסגרת על אל חידר).

בשתי תקופות הדיווח הקודמות הגיש ארגון זכויות האדם הישראלי "יש דיין", יחד עם התושבים הפלסטיניים הנפגעים, שש עתירות נפרדות לבית המשפט הגבוה לצדק הישראלי, בהן ערער על כך שהרשויות הישראליות אינן אוכפות את החוק על מתנחלים שגידרו באופן לא חוקי אדמות פרטיות פלסטיניות. בתגובה שהוגשה לבית המשפט באפריל 2010, ביקש היועץ המשפטי לממשלת ישראל לדחות כל דיון נוסף בעתירות עד לאחר שהמנהל האזרחי ישלים בדיקה מקיפה של תופעת הגידור הלא חוקי. על פי הדיווחים, הבדיקה עדיין בעיצומה והעתירה לבית המשפט עדיין תלויה ועומדת.⁶⁰

ודאית ומסוכנת. לא זו בלבד שמשטר זה כופה את נטל ההסתגלות להגבלות הגישה דווקא על החקלאים הפלסטינים, במקום על המתנחלים האלימים, אלא שהוא הסתבר כלא יעיל ברובו במניעת מתקפות מחוץ לזמנים המוקצים בתהליך התיאום המוקדם. בעונת המסיק האחרונה הוצתו, נעקרו, הושמדו בחומרים כימיים והושחתו באופנים אחרים יותר מ-3,700 עצי זית.

על פי המידע שמוסרים משרדי תיאום וקישור ישראלים ופלסטינים שונים, כרגע קיימת מערכת "תיאום מוקדם" לצורך הגישה לאדמות בתוך או בקרבת 55 התנחלויות ומאחזי התנחלות, עבור חקלאים המתגוררים בכ-90 קהילות וכפרים פלסטיניים.

יחד עם זאת, נתונים אלה רחוקים מלשקף את מלוא היקפם של אילוצי הגישה שעומם מתמודדים חקלאים פלסטינים. זאת משום שהגבלות על הגישה לאדמה בקרבת התנחלויות מתרחשות באזורים שבהם לא הוקם מנגנון תיאום מוקדם, בין אם משום שהאזור

אל חידר: הגבלות גישה והמרחב המתכווץ

שטחה ההיסטורי של אל חידר, עיירה בת 11,000 תושבים באזור בית לחם, משתרע על 1,200 דונמים. מאז 1967 תפסו הרשויות הישראליות כמעט רבע משטח זה והקצו אותו לכנייתו ולהרחבתו של גוש ההתנחלויות גוש עציון. רוב האדמה המעובדת כרגע על ידי תושבי אל חידר נמצאת ממערב לעיירה, בשטח שינותק פיסית מאזור המגורים ביישוב אם הגדר אכן תושלם כמתוכנן. יתרה מכך, אם גם כאן יופעל משטר הגדר המיושם בקומות אחרים, יוכרז השטח גם ליישטח צבאי סגור והגישה אליו תוגבל לבעלי היתרים בלבד. בשנים האחרונות נעצרה אמנם בניית החומה באזור, אבל בגישה של חקלאים לאדמותיהם ניכרת הידרדרות הדרגתית.

באפריל 2011 ראיין המשרד לתיאום עניינים הומניטריים בני שלוש משפחות המעבדות אדמות באזור המכונה חילת אלפחם, ובו כ-400 דונמים של כרמים ומטעי זיתים. האזור מוקף על ידי כביש 60 ממזרח, והתנחלויות גוש עציון משלושת עבריו הנותרים. חקלאים מדווחים על פגיעה הדרגתית בפרנסתם בשנים האחרונות, בשל שורה של אמצעים ישראליים, ביניהם:

- חסימת שתי דרכי עפר המובילות לאזור, עובדה המאלצת חקלאים להשתמש בדרך חלופית, ארוכה יותר, שנאלצו לסלול על חשבונם;
- מניעת גישה לאזור בחגים היהודיים, בידי השומרים החמושים בהתנחלות אלעזר הסמוכה;
- ההצהרה שהוציא המנהאיז לאחרונה, בה סגר חלקת אדמה באזור בכדי "למנוע חיכוך" עם מתנחלים התובעים בעלות על האדמה;
- הריסתם של שלושה בורות מים ששימשו להשקיה, בנין היעדר היתרי בנייה.

מסקנות והמלצות

רוב הגבלות התנועה שנידונו בדוח זה הוחלו בארבע השנים שלאחר פרוץ האינתיפאדה השנייה, בספטמבר 2000. הרשויות הישראליות הצדיקו הגבלות אלה בטענה שאלו אמצעים זמניים שמטרתם בלימת האלימות הפלסטינית נגד חיילים ואזרחים ישראלים. אולם מרבית ההגבלות הללו נותרו בעינן, והן מונעות מן האוכלוסייה הפלסטינית גישה למקורות מחיה ולשירותים בסיסיים, כגון בריאות, חינוך ואספקת מים. כתוצאה מהגבלות התנועה לסוגיהן, תושביהם של כ-70 כפרים וקהילות, אוכלוסייה המונה כ-200,000 נפש, נאלצים לנסוע בדרכים עוקפות ארוכות פי שניים עד חמישה מן הדרך הישירה לעיר הקרובה ביותר. זאת למרות העובדה שהאינתיפאדה השנייה הסתיימה לפני שנים רבות, שכל הארגונים הפלסטיניים בגדה המערבית, הלכה למעשה, זנחו את האלימות, ושכוחות הביטחון של הרשות הפלסטינית שומרים על יחסים ביטחוניים הדוקים עם עמיתיהם הישראלים.

כל האמור לעיל אין משמעו שהמצב נותר בלא שינוי. אף שבמהלך תקופת הדיווח נרשמו הקלות מועטות מאוד, יכולתם של פלסטינים לנסוע כיום בין המרכזים העירוניים הראשיים (למעט ירושלים המזרחית) השתפרה משמעותית בהשוואה למצב לפני שלוש שנים. ברם, במקום להחזיר את מערכת הגבלות התנועה למצב ששרר קודם לאינתיפאדה השנייה, התבססה מערכת השליטה עוד יותר. זאת בשל התהוותה ההדרגתית של רשת כבישים חלופית (ובה מנהרות, מעברים תחתיים וכבישים משודרגים), הימפצה על אובדן או הפחתת הגישה של פלסטינים לרשת הכבישים הראשית. רשת חלופית זו מביאה אמנם הקלה מיידי בגישה לאוכלוסיות הנפגעות, אך במקביל היא גם מעגנת ומנציחה את הדרתם של הפלסטינים מהכבישים הראשיים ותורמת לפיצולה הפיסי של הגדה המערבית.

בה-בעת, כמה מהכבישים הראשיים, לצד משאבי אדמה נרחבים שנעשו בלתי נגישים לפלסטינים, משרתים יותר ויותר את ההתנחלויות שהוקמו ברחבי הגדה המערבית: את ביטחונן, רווחתן וקישוריותן לישראל. למרות שההתנחלויות אינן חוקיות מתוקף החוק ההומניטרי הבינלאומי, ובכל זאת ממשיכה אוכלוסיית המתנחלים לגדול, וב-2010 מנתה יותר מחצי מיליון בני אדם. בעקבות עשרה חודשי הקפאת

הבנייה בהתנחלויות, שעליה הכריזה ממשלת ישראל ב-2009, נצפתה ב-2010 ירידה כוללת המספר "התחלות הבנייה" של יחידות דיור חדשות, לעומת שנים קודמות. עם זאת, מאז תום ההקפאה בספטמבר 2010 התחדשה הרחבת ההתנחלויות בקצב מזורז.

ככוח הכובש, ישראל אחראית להבטיח כי צרכיה ההומניטריים של האוכלוסייה המקומית בשפ"כ יענו, וכי הפלסטינים יוכלו לממש את זכויות האדם שלהם.⁶¹ המשפט הבינלאומי מתיר אמנם להגביל את זכות חופש התנועה אם צרכים ביטחוניים לגיטימיים מחייבים זאת. ברם, ההגבלה חייבת להיות רק "כמידה הנדרשת במדוקדק מפאת חומרת המצב", להיות חפה מאפלייה מטעמים אסורים, ועליה לעלות בקנה אחד עם המחויבויות המשפטיות האחרות הישומות לגבי המדינה.⁶² במקרה של ההגבלות שמטילה ישראל על הגדה המערבית, הרי שלאור מעמדן הלא חוקי של ההתנחלויות מתוקף המשפט הבינלאומי, והזיקה ההדוקה בין ההתנחלויות למערכת הגבלות התנועה, חוקיותה של מערכת זו נתונה בספק.

ככדי לצמצם את פגיעותם של מי שמושפעים מן הגישה הלקויה לשירותים ולמקורות מחיה, ולציית למחויבויותיה מתוקף המשפט הבינלאומי, על ישראל לשאוף לבטל את מערכת הגבלות התנועה. ואף שסילוקם של כמה מהמכשולים בשנים קודמות אכן היה צעד בכיוון הנכון, יש לעשות הרבה יותר מכך בכדי להגיע להתקדמות משמעותית. צעדים נוספים צריכים לכלול: הסרת כל המכשולים החוסמים את הכניסות ההיסטוריות לעיירות ולערים, ביטולו של משטר ההיתרים הנלווה לגדר, פתיחתם של "אזורים צבאיים סגורים" לתנועת פלסטינים ושימוש באדמה על ידי פלסטינים, והסרת ההגבלות על גישת כלי רכב לבקעת הירדן ובתוך העיר העתיקה של חברון. כן על ישראל לחדול מכל פעילות התנחלות.

אף שהאחריות העיקרית לתיקון המצב הנוכחי מוטלת על ישראל, האחריות להבטיח שהמשפט הבינלאומי יכובד בשפ"כ מוטלת גם על מדינות שהן צד שלישי. מאמציהן של מדינות נוספות חיוניים להבטיח את כיבוד החוק ההומניטרי הבינלאומי וצמצום הפגיעות ההומניטריות של אוכלוסיית השפ"כ.

נספח I: מתודולוגיה והגדרות של סקר המכשולים

מתודולוגיה

המשטרה האזרחית, חברת אבטחה פרטית). אנשי הביטחון בודקים בדרך כלל את התעודות המזהות של מי שחוצים את המחסומים ועורכים חיפושים בכלי רכבם ובחפציהם.

מחסומים חלקיים: בנויים מתשתית דומה למחסומים אבל אינם מאוישים דרך קבע. לעיתים תכופות תשתיתו של המחסום החלקי מותקנת בצידי כבישים, ולפיכך אינה חוסמת ישירות את התנועה. כשהם מאוישים, מחסומים חלקיים מתפקדים כמו המחסומים המלאים שתוארו לעיל. כשאינם מאוישים, התנועה בכביש עשויה לזרום באופן חופשי יחסית.

תלוליות עפר: עשויות מערמות של פסולת בניין, עפר ו/או סלעים שדחפורים של צה"ל עורמים כדי למנוע תנועת כלי רכב לאורך כביש או שביל. מספר תלוליות עפר במרחקים של פחות מ-50 מטרים ביניהן, החוסמות את אותה דרך, נספרות כחסימה אחת בלבד. אם תלולית עפר מוסטת הצידה (על ידי צה"ל או פלסטינים), או אם נוצרת דרך העוקפת אותה ומאפשרת גישה כלי רכב, התלולית אינה נרשמת עוד כמכשול. תלוליות עפר מסולקות או נעקפות לעיתים קרובות, ואז נבנות מחדש ו/או מוגדלות. לפיכך כמה מהן מופיעות על מפה אחת, נעלמות מהמפה הבאה וכעבור זמן שבות ומופיעות מחדש.

חסמי דרכים: בנויים מקוביית בטון בגודל מטר מעוקב אחד בקירוב, או מכמה קוביות כאלה, ובדומה לתלוליות העפר משמשים למנוע גישה של כלי רכב לאדמות או לכבישים. בכל המובנים האחרים חסמי הדרכים זהים לתלוליות העפר.

שוחות: (או חפירות) נחפרות לרוחב אדמה ישרה או בצידי כבישים, כדי למנוע מכלי רכב לעקוף מכשול חסימה בכביש.

שערי דרך: שערי מתכת המשמשים לחסימת גישה לכביש. עד שתשתיתם מסולקת, כל שערי הדרך (לרבות אלה שהיו פתוחים בעת רישומם על ידי המשרד לתיאום עניינים הומניטריים) מסומנים במפות כחסימות.

גידורי כביש: עשויים לכלול גדר או קיר בטון הנמתחים לצד כביש ולאורכו. בכדי שתסווג כ"גידור כבישי", תשתית מסוג זה צריכה להיות באורך 100 מטרים לפחות ולמנוע מבני אדם, כלי רכב או בעלי חיים לעבור באופן חופשי על הכביש, לצדדיו, או לחצותו מצד לצד.

סוללות עפר: הינן "גידורי כביש" כמוגדר לעיל, העשויות משורה של תלוליות עפר.

המשרד לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) מנטר וממפה מכשולי תנועה וגישה בגדה המערבית על בסיס קבוע. צוותים של אנשי סגל מנוסים, מצוידים בידע נרחב ומפורט של הגדה המערבית, נוסעים בכל כביש סלול, בכל הדרכים הלא סלולות המשמעותיות ובמרבית השבילים השוליים באזור הפעולה שלהם. סקר הניטור נמשך עשרה ימי עבודה מלאים בקירוב של שלושה צוותים. כל צוות מצויד במכשיר GPS (מערכת מיקום גלובלית) ובמצלמה.

בכל פעם שמאותר מכשול משמעותי, הצוות רושם את מיקומו בעזרת מכשיר ה-GPS למיכוי עתידי, ומצלם אותו. אחר כך מסווג המכשול על פי הגדרות שנקבעו מראש, כמתואר להלן, ומקבל שם מזהה ייחודי לו, המבוסס על צירוף של הכביש הראשי, הכפר או העיירה הקרובים ביותר, והנפה והמשרד בשטח המזהים אותו. בשלב הבא מתואר סוג הגישה החסומה, כלומר גישה של כפר לכביש ראשי, קשר בין שתי עיירות או גישה מכביש חקלאי למטע זיתים. הרישומים, כולל קוד הצילום, נשמרים ביחידת ה-GPS בקובץ המבוסס על תפריטים נפתחים, בכדי לצמצם את הסיכון לטעות.

בספירה נכללים רק מכשולים החוסמים בפועל גישה של כלי רכב לכביש מוגדר, סלול או לא סלול. מכשולים במרחק שאינו עולה על 50 מטרים ממכשול אחר באותו כביש נרשמים כמכשול אחד.

קבצי ה-GPS מורדים מדי יום למחשב, המתרגם את המידע למפות באמצעות תוכנת מערכת מידע גיאוגרפי (ממ"ג). המפות מודפסות ועוברות בדיקה משווה כנגד נתוני שטח אחרים, בדיקה שאותה עורכים יחד מומחה הממ"ג ואחד מחברי צוות השטח. בכל מקרה שבו מתעוררים ספק או שאלה מתבצעות בדיקות שטח נוספות, כדי להבטיח מערכת נתונים שלמה ומדויקת.

יש לציין כי הסקר של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים הינו מקיף, אבל לא בהכרח ממצה, הואיל וייתכן כי פסח על כמה מהדרכים השוליות יותר. לכן, יש לראות בנתונים שמביא המשרד לתיאום עניינים הומניטריים מספר מינימלי, שאינו משקף את מספרם הכולל של המכשולים.

הגדרות

מחסומים: מורכבים משני יסודות, תשתית המעכבת תנועת כלי רכב והולכי רגל ונוכחות קבועה של אנשי ביטחון ישראליים (כלומר צה"ל, משמר הגבול,

נספח בי: כפרים וקהילות הנאצים לנסוע למרחק רב בדרכים עוקפות

מרחק נוסף לעיר/כביש ראשיים (בק"מ)	מכשולים עיקריים	אוכלוסייה	כפר	נפה	
20	שוחות וסוללות עפר על כביש 578	120	מכחול	טובס	
20		230	אל חדידייה		
17		50	ח'רבת סמרה		
6	תלוליות עפר אל תוך כביש 465	766	עין סיניה	רמאללה	
13	חסם דרכים + מחסום אל תוך רמאללה	2,251	בורקה		
11	תלולית עפר אל תוך כביש 60 + חסם דרכים ומחסום אל תוך רמאללה	5,657	דיר דיבוואן		
12	תלוליות עפר אל תוך כביש 60 ורמאללה + מחסום	2,308	ביתין		
5	תלולית עפר וחסם דרכים אל תוך כביש 60 ורמאללה	3,230	עין יברוד		
12	תלולית עפר אל תוך כביש 458	3,002	כפר מאליכ		
	חסמי דרכים, שער וגידור כביש על כביש 443 ומחסום ביתוניא	5,613	חירבת אל מצבאח		
7		1,463	א-טירה		
20	גדר (עוטף ירושלים)	275	נבי סמואל		ירושלים
20		750	אל חילאילה		
13		1,143	בית חנינא אל בלד		
8		2,428	אל גידירה		
8		4,503	א-גייב		
8		5,140	ביר נבאלא		
8		1,258	כפר קלנדיה		
20		7,253	בידו		
20		4,147	בית סוריכ		
20		745	בית אניזה		
20		1,730	בית דוקו		
20		3,384	אל קבייבה		
20		387	חיראייב אם א-לחם		
20		6,890	קטנה		
20		4,247	בית ענן		
16		18,785	אל עזריה		
16		6,188	א-סוואחרה א-שרקיייה		
16		11,504	אבו דיס		
9			6,691	חזמא	

1. הנתונים לשתי השנים אינם כוללים כ-100 מכשולים שנפרשו ברחבי שטח העיר חברון הנתון לשליטת ישראל (H2).

20	מחסום בכניסה להתנחלות אפרת + גדר	1,563	ואדי רחאל	בית לחם
20		850	ואדי א-ניס	
7-4	תלולית עפר אל תוך כביש 60	1,291	קלקיס	חברון
	חסם דרכים אל תוך כביש 60	2,023	בית אינון	
10	חסם דרכים על הדרך הראשית מדרום אל תוך חברון	7,353	מחנה אל-פואר	
10		2,155	חדב אל פואר	
10		803	ואדי א-שגינה	
10		301	דיר ראזח	
10		100	חירבת בסאם	
10		1,557	כרמה	
10		150	חילת אל ערבי	
10		2,433	בית עמרה	
7		תלוליות עפר אל תוך כביש 557	1,932	
14		חסמי דרכים על הדרך הישירה לעזבת שופה וטול כרם	2,347	שופה
14	שערי דרך סגורים על הכביש הראשי לשכם	3,188	כפר קדום	קלקיליה
20	הנסיעה בכביש הראשי לשכם אסורה בצו צבאי	8,873	עקרבא	שכם
20	הנסיעה בכביש הראשי לשכם אסורה בצו צבאי	110	יאנון	
15	מחסום ליד התנחלות אריאל (פתוח חלקית לאוטובוסים מורשים)	3,376	חארס	סלכית
15		3,523	כפל חארס	
15		1,240	קירה	
15		3,420	דיר אסתיא	
9		2,161	מרדא	
15		4,123	קראוות בני חסאן	
15		2,743	סרתא	
15		8,747	בידיא	
15		2,173	מסחה	
15		5,157	א-זאווייה	
16		2,019	ראפת	
10	חסם דרכים בדרך הצפונית ליריחו	768	מרגי נעגיה	יריחו
10		1,526	א-זוביידאת	
10		218	מרגי אל עיזאל	
10		3,987	אל גיפתליכ	
10		1,157	פסאיל	
9		51	ואדי אל קלט	
16		תלולית עפר על הכביש הראשי ליריחו	106	
		195,662	סך הכול	

15. יחד עם זאת, דרך זו נפתחה בחלק מהתקופה שאותה מכסה הדוח, בעקבות סנירתה של דרך חוארה לצורך עבודות שדרוג של הכביש.
16. זמן קצר לאחר פרוץ האינתיפאדה השנייה, בשנת 2000, הפך מחסום חוארה לאחד הבעייתיים ביותר בגדה המערבית, בשל הגבלות שונות, עיכובים ממושכים ורמות חיכוך גבוהות. אבל מאז יוני 2009 ניהלו כוחות ישראלים רק בדיקות אקראי של המכוניות הנכנסות לעיר ויוצאות ממנה, ותנועת כלי רכב ובני אדם זרמה בדרך כלל בלא עיכובים.
17. תושבי כפרים בחלק הדרומי ביותר של נפת שכם נאלצים לעבור גם במחסום מאויש באופן מלא (תפוח) לפני שהם יכולים להגיע לכניסה זו, שבה נערכות באופן שוטף בדיקות של תנועת כלי הרכב דרומה.
18. שירותי הבריאות המתקדמים כוללים מרכז רפואת חירום, מעבדה ומרפאות מומחים. לאוניברסיטה הפתוחה אל-קודס רק סניף אחד בנפה, בעיר סלפית, וכך גם לבית הספר לתעשייה ומסחר.
19. מחסום קלנדיה (צפון), זיתון (מזרח) וגילה (דרום). רק אנשי סגל פלסטיני של סוכנויות האו"ם ושל ארגונים בינלאומיים, ולאחרונה גם רופאים, יכולים לעבור בכל מחסום שהוא. עד עתה, הגישה דרך המחסום במחנה שעפט מותרת לבעלי היתרים רק אם הם תושבי ענתא ומחנה שעפט. עם השלמתה של בניית הגדר ליד מחנה שעפט והרחבת המחסום, יתפקד המחסום כמו המחסומים שלעיל, שיועדו על ידי הרשויות הישראליות לכניסה לירושלים המזרחית הכבושה.
20. ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "ירושלים המזרחית: בעיות הומניטריות עיקריות", מרס 2011, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_jerusalem_report_2011_03_23_web_hebrew.pdf
21. ב-2010 היוו פלסטינים בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית 64 אחוזים מכלל המטופלים בבתי החולים בירושלים המזרחית, ומטופלים שהוכנו מעזה היוו 2 אחוזים נוספים מכלל המטופלים. (ארגון הבריאות העולמי, שפ"כ, "הפניית מטופלים לטיפול מחוץ לעזה", 2011). גם סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם מפעילה מרכז רפואי גדול בתוך העיר העתיקה בירושלים, ושומרת 40 מיטות בבית החולים אוגוסטה ויקטוריה למטופלים פליטים מיתרת הגדה המערבית ומרצועת עזה.
22. מטופלים כרוניים יכולים לקבל היתרים שיכסו את משכונת טיפול ספציפי, על סמך בקשה של בית החולים. לדברי המנהל האזרחי הישראלי, בשנת 2010 הונפקו לתושבי הגדה המערבית, מלוויהם ומבקריהם כ-150,000 היתרים לבתי חולים בירושלים המזרחית. 25,000 היתרים נוספים הונפקו למטופלים מהגדה המערבית, מלוויהם ואורחיהם עבור בתי חולים בישראל.
23. לדברי המנהל האזרחי הישראלי, בשנת 2010 הורשו אמבולנסים פלסטיניים להיכנס בלא תיאום מוקדם לירושלים המזרחית ב-550 מקרים.
24. ראו ריאיון עם ד"ר תאופיק נאטר, המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "ירושלים המזרחית: בעיות הומניטריות עיקריות", מרס 2011, עמי 110.
25. בהקשר של הפרוטוקול שנחתם ב-1997 בין ישראל לאש"ף, העבירו הרשויות הישראליות את המנהל והשליטה הישירים בכ-80 אחוזים מהעיר חברון,

1. הנתונים לשתי השנים אינם כוללים כ-100 מכשולים שנפרשו ברחבי שטח העיר חברון הנתון לשליטת ישראל (H2).
2. לפירוט של כל הכפרים הנפגעים מכך ראו נספח II.
3. חודש לאחר כניסתו לתפקיד אלוף פיקוד מרכז, העריך אלוף מזרחי את תפקודם של כוחות הביטחון הפלסטיניים בגדה המערבית כ"מצוין". לדברי מזרחי, "אנו מספקים רמת ביטחון גבוהה ביהודה ושומרון, במידה רבה הודות לצה"ל ולשב"כ, אבל במידה לא מעטה גם הודות לפלסטינים". הוא העריך כי 45-55 אחוזים מהתוצאות הינן "הודות להם". ראו בן כספית, "מזרחי סופג להם", מעריב, ה-12 במרס 2010.
4. למתודולוגיה ששימשה בסקר ולהגדרת סוגי המכשולים השונים, ראו נספח א'.
5. להרחבה נוספת על ההתפתחויות הנוגעות לגדר ועל השערים החקלאיים, ראו פרק VI בדוח זה.
6. להרחבה נוספת על ההתפתחויות הנוגעות להגבלות הגישה והשפעתן השלילית בשטח H2 של העיר חברון, ראו פרק IV בדוח זה.
7. מחסומים החולשים על הגישה לירושלים המזרחית, רק עבור קהילות שהגדר מבודדת מיתר חלקי העיר, מכונים מחסומים למובלעות.
8. לסיכום וניתוח של האמצעים הללו ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "עדכון תנועה וגישה בגדה המערבית", יוני 2009 ויוני 2010, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_movement_access_2009_june_hebrew.pdf, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_movement_access_2010_06_16_hebrew.pdf
9. כמה מהמנהרות ומהמעברים התחתיים נבנו על ידי הרשויות הישראליות בשנים האחרונות, כדי לפצות על אובדן הגישה לאורך כבישים מסוימים שנחסמו על ידי הגדר, וכונו כבישי "מרקם חיים". לדיון בהשפעתם השלילית של כבישים אלה ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "עדכון תנועה וגישה בגדה המערבית", יוני 2010.
10. אחד הצידוקים השכיחים ביותר לשימור הסגר על כבישי מפתח המובילים אל עיירות וכפרים פלסטיניים, שהצבא הישראלי מעלה בפגישות עם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, הינו שאם ייפתחו, עלולים הכבישים עלולים לשמש כ"דרכי מילוט" מהירות למי שמבצעים מתקפות נגד התנחלויות סמוכות, או נגד ישראלים הנוסעים בכבישים הסמוכים.
11. לדוגמאות ולדיון נוסף בתופעה זו ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "עדכון תנועה וגישה בגדה המערבית", יוני 2010.
12. המנהל האזרחי, דוח התקדמות על התפתחויות במגזר התחבורה, פברואר 2011.
13. דרך חלופית זו חוצה את האזור הבנוי של יברוד, דורא אל קרע, מחנה אל גילזון, סורדה ומשם מגיעה לרמאללה.
14. בשכם נמצא הריכוז הגבוה ביותר של בתי עסק בגדה המערבית, לעומת יתר הנפה; שליש מ-42,884 בתי העסק בנפה ממוקמים בעיר שכם, לעומת הערים רמאללה וחברון, למשל, שבהן מצויים פחות מ-10 אחוזים מבתי העסק בנפה שכל אחת מהן נמצאת בה. ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, המעקב ההומניטרי, יוני 2009.

- המכונים אזור H1, לידי הרשות הפלסטינית.
26. אלה כוללות את תל רומיידה, בית הדסה, בית רומנו, אברהם אבינו וגבעת האבות. מספרם המדויק של המתנחלים החיים במרכז העיר לא פורסם. בנוסף, המספר משתנה לפרקים, מאחר שרבים מתושבי ההתנחלויות הם תלמידי ישיבה או מבקרים מחו"ל.
27. ראו "בצלם" ו"האגודה לזכויות האזרח בישראל", "עיר רפאים: מדיניות ההפרדה הישראלית ודחיקת רגליהם של פלסטינים ממרכז חברון", מאי 2007, http://www.btselem.org/sites/default/files/publication/200705_hebron_heb.pdf
28. ראו "עיר רפאים", שם.
29. את המידע מסרה למשרד לתיאום עניינים הומניטריים מחלקת המים בעיריית חברון.
30. ראו "עיר רפאים", עמ' 24.
31. מורים מורשים, בכפוף לתיאום מוקדם, שלא להיבדק בגלאי המתכות, אבל ביישומו של הסדר זה מתעוררות באופן קבוע בעיות.
32. מכתב של סגן הראל ויינברג, היועץ המשפטי אי"ש, לשי ניצן, ממשרד היועץ המשפטי לממשלה, ה-31 בינואר 2007, מצוטט ב"עיר רפאים".
33. הוועדה לביעור אפליה גזעית, הערות לסיכום, ישראל, כחינה של דוחות שהגישו המדינות השותפות בוועדה (מושב שבעים, 2007), CERD/C/ISR/CO/13(2007), פסקה 32.
34. דרך זו מובילה הן לחלקים המרכזי והצפוני של בקעת הירדן, והן לחלקה הדרומי שלאורך ים המלח. על הגישה לחלק האחרון מוטל מעת לעת פיקוח, על ידי החיילים המאיישים את המחסום החלקי ים המלח.
35. דובר צה"ל, חקירה של המתקפות במחסום בקעות, שנערכה ב-25 בינואר 2011.
36. שם.
37. להרחבה נוספת על המנגנונים המשמשים לתפיסת אדמות ראו "בצלם", "נישול וניצול: מדיניות ישראל בבקעת הירדן ובצפון ים המלח", מאי 2011, http://www.btselem.org/sites/default/files/201105_dispossession_and_exploitation_heb.pdf
38. אומדן זה אינו כולל שטחים בתוך המועצה האזורית של ההתנחלויות (אבל מחוץ לגבולותיהן המוניציפאליים).
39. ההצהרות ניתנו בעקבות הצו בדבר הוראות ביטחון (סגירת שטחי אימונים) (צו מס' 377) התש"ל - 1970, וסעיף 90 של הצו בדבר הוראות ביטחון (יהודה ושומרון) (צו מס' 379), התש"ל - 1970, שתוקן פעמים רבות.
40. הבנק העולמי, "יסודות המדינה הפלסטינית העתידית: צמיחה ומוסדות בני קיימא", דוח מעקב כלכלי לוועדת הקישור אד הוק (ה-21 בספטמבר 2010), עמ' 15.
41. המידע נאסף באמצעות דיון קבוצת מיקוד עם נציגים ומנהיגים של הקהילות, שהתקיים במאי 2011. בנוסף על תושבי הקבע יש עוד 50-70 בני אדם הנחשבים תושבים עונתיים.
42. המחצית השנייה לומדת בבתי ספר ממזרח למחסומים, בעיקר בכפרים עין אל ביידה ופורוש בית דגין.
43. במסגרת הסכם הביניים בין ישראל לאש"ף, בשנת 1995, מצריך כל מיזם מים ותברואה שיתבצע בגדה המערבית את אישורה של ועדת המים המשותפת הישראלית-פלסטינית. אם המיזם המאושר ממוקם, כולו או בחלקו, בשטח C, הוא מצריך גם את אישור המנהל
- האזרחי הישראלי. לפרטים נוספים על תפקודם של מנגנונים אלה ראו: הבנק העולמי, "אומדן של ההגבלות על פיתוח של מגזר המים הפלסטיני", 2009.
44. המיקום הממוצע נמצא 700 מטרים בלבד מאל חדידיה, 3 ק"מ ממכחול ו-8 ק"מ מחמצה. המרחק הממוצע הינו כחות משליש מהמרחק הממוצע לעין שיבלי.
45. סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, תוכנית המזון העולמית וקרן החירום הבינלאומית של האו"ם לילדים (יוניצ'ף), "אומדן של ביטחון תזונתי ותזונה", פברואר 2010.
46. ב-2007 הורה בית המשפט הגבוה לצדק הישראלי למדינה לפרק ולהעתיק את התוואי של קטע של הגדר בכלעין, בכדי להחזיר לכפר אדמות שעליהן תוכננה הרחבתה של התנחלות מודיעין עילית. במאי ושוב בדצמבר 2008 מצא בג"ץ כי התוואים החלופיים שהציעה המדינה אינם דבקים בפסיקתו משנת 2007. באפריל 2009 הציעה המדינה תוואי חלופי שלישי, שהשיב לכפר 607 דונמים של קרקעות שכודדו מאחורי התוואי המקורי. מאז 2005 התקיימו בכלעין מדי שבוע הפגנות נגד הגדר, שבהן השתתפו פלסטינים מקומיים לצד תומכים ישראלים ובינלאומיים. בהפגנות הלו נהרגו שני מפגינים פלסטינים, ורבים אחרים נפצעו.
47. הקבינט הישראלי אישר ארבעה תוואים של הגדר, בשנים 2003, 2004, 2005 ו-2006. מפת התוואי הנוכחי פורסמה באתר משרד הביטחון באפריל 2006. (ראו www.seamzone.mod.gov.il). להשוואה בין תוואי הגדר העוקבים והתיקונים בהם ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "חמש שנים לאחר מתן חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק", יולי 2009, עמ' 9-10. http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_barrier_report_july_2009_hebrew.pdf לפרטים נוספים על הרקע לגדר ועל השפעתה השלילית, ראו סרט הווידיאו התייעודי של האו"ם, "אופקים מאחורי חומה", מלווים בקריינות של אחד ממייסדי להקת פינק פלויד, הוגי ווטרס, <http://www.youtube.com/watch?v=rLqdoz2lrRY>
48. ראו שאול אריאלי ומיכאל ספרד, "חומה ומחדל" (2008), פרק 4; "בצלם" ו"במקום", "במסווה של ביטחון: הרחבת התנחלויות בחסות מכשול ההפרדה", דצמבר 2005, http://www.bimkom.org/dynContent/articles/200512_Under_the_Guise_of_Security_Heb.pdf
49. בירושלים המזרחית, כמו ביתר הגדה המערבית, מיקומן של ההתנחלויות, לרבות האדמה שהוקצתה להרחבתן העתידית, הוא אחד הגורמים העיקריים לסטייתן של תוואי הגדר מהקו הירוק. כל ההתנחלויות שהוקמו בתחומי הגבול המוניציפאלי מאז 1967 נכללו בעברה היירושלמי של הגדר. עם זאת, אם תושלם כמתוכנן, תקיף הגדר גם את ההתנחלויות "העירוניות" בשטח ירושלים רבתי, הממוקמות מחוץ לגבול המוניציפאלי, ותמקם אותן בעבר היירושלמי.
50. בדב"צ, ההשלכות המשפטיות של בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש, חוות דעת מייעצת מן ה-9 ביולי 2004, פסקה 141.
51. שם, פסקה 163.
52. חקלאים רושמים את שמותיהם ברשימה שמשרד התיאום האזורי הפלסטיני מכין מדי שבועיים, ומגיש לאישור משרד התיאום והקישור הישראלי (מתיק). המתיק מעביר את הרשימה עם השמות שאושרו לידי

56. בכברואר 2011 החל המנהל האזרחי הישראלי לדרוש היתרי כניסה מעובדי אוי"ם מקומיים המחזיקים בתעודות זהות של הגדה המערבית, כשאלה רצו להגיע ליישובים שהגדר מבודדת, ובכך מנע ממוטבים פגיעים וחלשים במיוחד גישה לשירותי הבריאות והשירותים הסוציאליים של האוי"ם. קודם לדרישות הללו תיאם האוי"ם את הנסיעות לכמה מהאזורים הללו באמצעות הודעה טלפונית למתיק הרלבנטי יום קודם, כי דרושה גישה. ביוני בוטלה הגבלה זו, ומאז יכולות סוכנויות האוי"ם להיכנס לאזור התפר בתיאום מוקדם בלבד, ובמקרים מסוימים בלא כל תיאום.
57. הרחבתה של הקצאת "אזור התפר", בפברואר 2009, פגעה רק במספר מוגבל של בני אדם: מספר יישובים בין הגדר לגבול המוניציפאלי של ירושלים, שסך אוכלוסייתם 500 נפש בקירוב, ושלוש משפחות (כ-100 נפשות) בבית יתיר שבדרום חברון.
85. "שולם עכשיו", דוח ביניים: הפעילות בהתנחלויות מאז תום ההקפאה, ה-20 במאי 2011. כ-13,000 יחידות דיור יכולות להיבנות בלא צורך באישור נוסף. הקפאת הבנייה הקודמת לא חלה על ההתנחלויות בירושלים המזרחית.
59. בג"ץ 9593/04, ראשד מוראר ואחרים נגד מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון.
60. מידע שמסר למשרד לתיאום עניינים הומניטריים ארגון "יש דיין".
61. ככוח הכובש, ישראל אחראית ליישום הן החוק ההומניטרי הבינלאומי והן חוק זכויות האדם הבינלאומי. לשימתם של גופים משפטיים אלה ראו בדב"צ, "ההשלכות המשפטיות של בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש", חוות דעת מייעצת מן ה-9 ביולי 2004.
62. ראו למשל סעיפים 4 ו-12(3) של האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות.

משמר הגבול, המאייש את השערים וחולש על גישה החקלאים לאדמותיהם. לעיתים קרובות, בשל רובדי הביורוקרטיה השונים הנויים למנגנון תיאום זה, עלול אישור הרשימה להימשך עד עשרה ימים, שבמהלכם נותרים השערים סגורים בדרך כלל. ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "שבע שנים לאחר מתן חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק על הגדר: השפעת הגדר באזור ירושלים", יולי 2011, עמ' 6, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_barrier_update_july_2011_hebrew.pdf

53. בין ה-1 בינואר ל-1 במאי 2011 נפתחו השערים שישה ימים בלבד בסך הכול: לאחרונה (בין ה-22 ביוני ל-5 ביולי) נפתחו חמשת שערי בידו חמישה ימים בשבוע, שלוש פעמים בכל יום. ברם, כתוצאה מהסגירות הממושכות לא יכלו החקלאים לבצע את עבודות החריש, הגיזום, הריסוס והשתילה הנחוצות, עובדה שפגעה באיכות ובכמות של יבול הזיתים, האפרסקים והענבים וערערה עוד יותר את מצבה הכלכלי של הקהילה. כתוצאה מסגירת השערים, החמיצו חקלאי בידו את מסיק הזיתים וקטיף האפרסקים והנקטרינות הן בשנת 2009 והן בשנת 2010, החמצה שהביאה לירידה משמעותית בהכנסתם והגבירה את הסכנה לביטחון התזונתי באזור.
54. לפרטים נוספים על יישובי "אזור התפר", ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "חמש שנים לאחר מתן חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק", עמ' 16-19.
55. הדרישה ליהיתרי מבקר" על מנת להיכנס ל"אזור התפר" מונעת בדרך כלל מרופאים להגיע לביקורי בית, מאמבולנסים לקחת מטופלים ומצוותים ניידים לספק שירותי בריאות. כאמצעי זהירות, נשים הרות עוזבות לעיתים קרובות יישוב זה חודש לפני מועד הלידה, בכדי להימנע מסיכונים. ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "שש שנים לאחר מתן חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק: השפעת הגדר על תחום הבריאות", יולי 2010, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_special_focus_july_2010_hebrew.pdf

הנוסח המחייב הוא המקור בשפה האנגלית, לקריאתו פנו לאתר OCHA:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_movement_and_access_report_august_2011_english.pdf

Photo by: OCHA

Zufin checkpoint, near Qalqilia

האומות המאוחדות
המשרד לתאום עניינים הומניטריים - OCHA
השטח הפלסטיני הכבוש

ת.ד. 38712
מזרח ירושלים 91386
www.ochaopt.org

טל: +972 (0) 2 582 9962
פקס: +972 (0) 2 582 5841
ochaopt@un.org